

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Životní styl současné rodiny

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí diplomové práce:
prof. PhDr. Blahoslav Kraus, CSc.

Vypracoval:
Libor Kalla

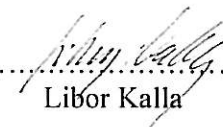
Brno 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Životní styl současné rodiny“ zpracoval samostatně a použil jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této diplomové práce.

Elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné.

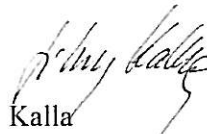
V Brně dne 10. března 2010

.....
Libor Kalla

Poděkování

Děkuji panu prof. PhDr. Blahoslavu Krausovi, CSc. za metodickou pomoc a připomínky, které mi poskytl při zpracování diplomové práce.

Děkuji všem, kteří mi vyplněním dotazníku pomohli při získávání podkladů pro vypracování bakalářské práce.

Libor Kalla

Obsah

Úvod	2
1. Životní styl	3
1.1. Životní styl jedince a společnosti	3
1.2. Utváření životního stylu	7
1.3. Rozdělení životních stylů	10
2. Současná rodina	17
2.1. Historie rodiny	17
2.2. Rodina jako sociální instituce	19
2.3. Pohled na současnou rodinu	22
3. Životní styl rodiny	24
3.1. Životní styl rodiny na venkově	24
3.2. Životní styl rodiny ve městě	30
4. Průzkum názorů na životní styl	34
4.1. Projekt průzkumu	34
4.2. Výsledky průzkumu	37
Závěr	74
Resumé	76
Anotace	77
Použitá literatura	79
Seznam příloh	82
Přílohy	

Úvod

Za téma své diplomové práce jsem si vybral „Životní styl současné rodiny“.

Jedná se o velice široké téma, a proto jsem se rozhodl zaměřit na rozdíl ve způsobu života ve městě a na vesnici.

Životní styl je vše, co člověk, skupina, rodina nebo společnost dělá, vykonává, jak myslí, jaké má postoje ke svému okolí i k sobě samému, jak fungují vztahy, které při všech činnostech vznikají. Veškeré tyto činnosti se dějí v určitém čase a určitém prostoru.

Životní styl je v současnosti často užívaným termínem, obzvláště v médiích, ale i mezi veřejností. Nejčastěji se hovoří o zdravém nebo alternativním životním stylu. Málokdo si však pod pojmem životní styl dokáže vybavit něco konkrétního. Obvykle hledá za tímto termínem určitou činnost.

V teoretické části jsem se zaměřil na to, co si může každý pod pojmem životní styl představit, jaké jsou možné definice životního stylu. Věnoval jsem se tomu, jak se životní styl utváří a formuje, jaké jsou podmínky pro vznik určitého životního stylu, čím je životní styl ovlivňován a regulován. Pokusil jsem se o typologii životního stylu podle různých kritérií.

Dále jsem se věnoval rodině. Zabýval jsem se historickým vývojem rodiny. Popsal jsem charakteristické znaky rodiny a také její funkce jak v minulosti, tak v současnosti. Následně jsem se zaměřil na životní styl rodin ve městě a na venkově. Pokoušel jsem se nalézt rozdíly ve způsobu života v těchto odlišných regionech.

Pro praktickou část diplomové práce jsem zvolil dotazníkový průzkum mezi rodinami z města a z vesnice. Do dotazníku jsem zanesl otázky týkající se běžného života. Chtěl jsem porovnat rozdíly v odpovědích respondentů.

I když se životní styl života ve městě a na vesnici sblíží, stále nalezneme určité rozdíly, které jsou způsobeny mimo jiné historickým vývojem, tradicemi a funkcemi v těchto rozdílných regionech.

1. Životní styl

Pod pojmem životní styl se myslí soubor názorů, postojů, temperamentových vlastností a návyků, které mají trvalý ráz a jsou pro každého individuálně specifické, tzn. vystihují osobitost jeho chování¹. Každý jedinec má specifický způsob života. Proto do pojmu životní styl zahrnujeme velké množství různých činností, jimiž člověk uspokojuje své potřeby, a také celý komplex vztahů, které při těchto činnostech vznikají.

Životní styl souvisí s hodnotami a ideály, které by člověk chtěl uskutečňovat. Psychologové popsali velké množství různých životních stylů, které vycházejí z různých koncepcí osobnosti. Předpokládají, že právě osobnost vtiskuje životu člověka určité dlouhodobé charakteristiky chování.

1.1. Životní styl jedince a společnosti

Co je životní styl? Jedna z definic zní²: “Životní styl je souhrn životních forem, které jedinec aktivně prosazuje.“ Jedná se o hodnotovou orientaci člověka, která se projevuje v jeho chování i ve způsobu využívání a ovlivňování materiálních i sociálních životních podmínek.

Životní styl je obsahově rozsáhlá oblast³ zahrnující témata, která spolu zdánlivě vůbec nesouvisejí. Je to běžně používaný výraz a jeho význam se v běžném povědomí a reálné každodennosti liší od pojetí používaného ve vědeckém zkoumání. Vyvolává v běžném povědomí celou řadu různých asociací, souvislostí a představ. Váže se na módu a odívání, zdraví a pohyb, bydlení, ekologické chování, konzumní chování, odlišnosti minority od majority apod.

Životní styl je multidisciplinární problematikou. Nejobecnější označení říká, že životní styl je způsob, jakým lidé žijí, jak bydlí, stravují se, vzdělávají se, chovají se v různých situacích, baví se, pracují, komunikují, jednají, rozhodují se, cestují, vyznávají a dodržují určité hodnoty, starají se o děti, pěstují potraviny, vyrábějí

¹ Mohapl P., Úvod do psychologie nemoci a zdraví, in Kraus B., Poláčková V., Člověk prostředí, výchova, str. 153

² Bakalář E., Kopský V. I dospělí si mohou hrát in Kraus B., Poláčková V., Člověk prostředí, výchova, str. 160

³ Dufková J., Sociologie životního stylu, str. 51-52

atd. Současně lze životní styl tedy chápat jako interdisciplinární problematiku, kterou není možno v komplexnosti uchopit a studovat z pohledu jedné jediné vědy.

Při důkladnějším zkoumání se však objeví skupina věd nebo pouze jedna věda, která má na zkoumání problematiky rozhodující vliv. Ve většině případů to v oblasti životního stylu bývá sociologie. Proto definice⁴ z pohledu sociologie zní: “Životní styl je způsob, jakým lidé žijí.“

Pracovní vymezení životního stylu udává⁵: “Životní styl je systém důležitých činností a vztahů a s nimi provázaných praktik charakteristických pro určitý subjekt v jeho každodennosti.“

Nositelem životního stylu⁶, subjektem, může být individuum, skupina nebo společnost. V případě individua jde o konkrétní případ, kde se promítají poznatky a přístupy psychologické a sociálně psychologické. Jde-li o skupinu, což bývá nejčastější případ, pak životní styl této skupiny vykazuje podstatné společné rysy. Nejobecnějším případem je společnost, kde je vzhledem k velkému množství jednotlivců obtížné najít společné či obdobné podstatné rysy životního stylu.

Každý životní styl se odehrává v různém čase, ať z hlediska historického (vývoj životního stylu, srovnávání životního stylu v různých údobích, prognóza budoucího životního stylu), tak z pohledu času pracovního a nepracovního.

Každý životní styl probíhá v určitém prostoru, prostředí, tedy životním prostředí. V rámci fyzického prostředí se nejčastěji sledují životní styly ve městě a na venkově. Lze také dělit životní styl v přírodním prostředí a v prostředí člověkem upraveném. Dále lze dělit prostředí na lokální a globální. Existuje nesčetné množství dalších možných dělení.

V rámci sociálního prostředí⁷ se zkoumá životní styl na třech úrovních:

- makroprostředí – společnost jako taková s její ekonomickou, politickou a kulturní sférou
- mezzoprostředí – komunity, větší skupiny
- mikroprostředí – nejbližší sociální okolí, rodina přátelé

⁴ Dufková J., Sociologie životního stylu, str. 55

⁵ Dufková J., Sociologie životního stylu, str. 57

⁶ Dufková J., Sociologie životního stylu, str. 57-59

⁷ Dufková J., Sociologie životního stylu, str. 63

Životní styl je určován regulativy⁸, k nimž patří např. kultura, sociální normy, morálka, hodnoty, potřeby, ideje. To vyplývá ze soužití člověka s jinými lidmi. Sem patří i ekonomické podmínky života, které bývají označovány jako životní úroveň, a kvalita života, která je spojena s hodnotami člověka.

Životní styl je ovlivňován dvěma faktory – vnějším a vnitřním. Vnější faktorem jsou životní podmínky, tj. v daném okamžiku existující objektivní danosti. Vnitřním faktorem je člověk jako konkrétní subjekt životního způsobu, jeho osobnost, potřeby, hodnoty, dovednosti, zkušenosti, schopnosti, ambice apod.

Životní podmínky lze dělit z různých hledisek a přístupů. Nejčastěji se však rozdělují na životní podmínky:

- geografické a ekologické
- biologické
- demografické
- sociálně–politické a politické
- sociálně–ekonomické a ekonomické
- kulturní a obecně ideové
- technologické

Životní styl je charakterizován⁹ životní úrovní a kvalitou života. Životní úroveň je prezentována jako kvantitativní, ekonomická, materiální dimenze, která postihuje komplex jevů, procesů a vztahů utvářejících život člověka z hlediska spotřeby, zatímco kvalita života tuto materiální rovinu překračuje.

Životní úroveň se dělí do podskupin¹⁰ :

- Spotřeba hmotných statků (spotřeba potravin a předmětů krátkodobé i dlouhodobé spotřeby, veřejné stravování, atd.)
- Spotřeba obyvatelstvem placených služeb (úroveň osobní dopravy, komunálních služeb, kulturních služeb, obchodní sítě, atd.)
- Úroveň bydlení (obytná plocha, bytový fond, vybavenost bytů, atd.)
- Zaměstnanost a pracovní podmínky (pracovní doba, dovolená, pracovní prostředí, atd.)

⁸ Dufková J., Sociologie životního stylu, str. 64-70

⁹ Dufková J., Sociologie životního stylu, str. 79

¹⁰ Dufková J., Sociologie životního stylu, str. 80

- Úroveň školství (rozsah a struktura škol, náklady na školství a vědu, stipendia, atd.)
- Úroveň zdravotní péče (počet obyvatel na lékaře a nemocniční lůžko, vybavenost nemocnic, personální zabezpečení, veřejná hygiena, atd.)
- Komplex sociálního zabezpečení (podmínky nemocenského, invalidního a starobního pojištění, péče o rodiny s dětmi, atd.)
- Rozsah volného času a podmínky jeho využití (veřejné služby, kina, divadla, koncertní sály, muzea, financování kultury, atd.)
- Úroveň životního prostředí (čistota vody, ovzduší, půdy, kvalita lesních porostů, rozsah obdělávané půdy, atd.)

Ze srovnání obsahu kategorií životního způsobu a životní úrovně vyplývá, že životní úroveň má povahu kvantitativní a životní způsob spíše kvalitativní. Navzájem se však prolínají.

Je možné říct, že každý člověk má svůj životní způsob¹¹. Každý vykonává nějakou činnost, má nějaké hodnoty, nějakou morálku, zásady jednání a chování, je napojen do nějakých sociálních sítí, existuje v rámci sociální skupiny, nějak tráví svůj volný čas atd.

Diferenciace životního stylu je dána životními podmínkami, tj. určitými danostmi v rámci životního způsobu jedince¹².

Nejběžnější dělení životního způsobu může být podle:

- Pohlaví
- Typu bydliště
- Věku a fáze životního cyklu
- Vzdělání

Další možné dělení je podle:

- Sociální struktury (podle místa jedince v sociální stratifikaci)
- Zdravotního stavu
- Rodinného stavu
- Profese a povolání (např. manažerů, osob patřících k zábavnímu průmyslu, celebrit, VIP, atd.)

¹¹ Dufková J., Sociologie životního stylu, str. 113

¹² Dufková J., Sociologie životního stylu, str. 115-116

- Zaměstnání (např. pracující v málo obvyklých směnách nebo nestandardních formách – teleworking, práce na dálku, atd.)

V životním stylu mají důležitou roli hodnoty a hodnotové orientace. Všechny hodnoty nemají pro jedince stejnou váhu¹³, což znamená, že je lze řadit do určité hierarchie, označované jako hodnotová orientace (žebříček, systém). Základem pro jednotlivce je soubor a systém jím přijatých, uznávaných a preferovaných hodnot. Hodnotový žebříček si člověk dlouhodobě v průběhu socializace vytváří sám na základě vlastních zkušeností a prožitků, svých vlastností a své osobnosti. Podoba žebříčku není absolutně stálá a neměnná.

1.2. Utváření životního stylu

Neexistuje obecně přijímaná koncepce životního stylu, ale byly zjištěny určité varianty, např. životní styl s převažujícími pocity bezmocnosti, beznaděje a deprese, neurotický životní styl, životní styl napomáhající drogové závislosti a její fixaci.

Životní styly se utvářejí v interakci osobních zvláštností člověka a dlouhodobých specifických nároků jako konfrontace s několika typickými životními situacemi, jejichž zvládání představuje typické znaky životního stylu.

K takovým typickým situacím patří¹⁴ :

1. Kognitivní zhodnocení sebe sama a svého postavení ve světě – osobní životní filozofie představuje hlavní instanci v životě každého člověka.
2. Způsob prožívání – kvalitou a intenzitou prožitku se lidé navzájem liší. Například potlačování emocionálních stavů může být doprovázeno dokonce poruchami zdraví.
3. Vztah k práci, odpočinku a pohybové aktivitě – za nejtypičtější formu duševní regenerace se považuje kompenzační seberealizace, klíčovým bodem odpočinku však je i schopnost relaxovat.
4. Zvládání sociální interakce – člověk by měl mít dostatečnou opěrnou sociální síť, v níž by se cítil dobře a mohl jí důvěřovat, ale zároveň by neměl ztrácet svou citovou autonomii a nestávat se závislým na nějaké osobě.

¹³ Dufková J., Sociologie životního stylu, str. 124-126

¹⁴ Kraus B., Poláčková V., Člověk prostředí, výchova, str. 153-154

5. Ego úroveň – kompetence při zvládnání náročných životních situací.

Život a způsob jeho prožívání je nezávislý na lidské vůli. Je zasazen do života celé společnosti. Je odrazem historického vývoje, tradic, kulturní úrovně, ekonomické situace konkrétní společnosti.

Nejde tedy jen o způsob prožívání života každého jednotlivce, ale ze sociologického hlediska o označení pro podstatné rysy života celé společnosti. Je to obraz o převažujících aktivitách, o tendencích v uspořádání života většiny společnosti, který je navíc diferencovaný, např. způsob života lidí ve městech a na venkově.

Životní způsob bývá chápán také jako soubor podstatných rysů charakterizujících činnosti národů, sociálních skupin v daných společenských podmínkách.

Všeobecná definice pojmu životní úroveň neexistuje. V nejobvyklejším pojetí se těmito slovy rozumí¹⁵ stupeň uspokojování životních potřeb obyvatelstva v daném stupni vývoje ekonomiky a souhrn podmínek, za nichž jsou tyto potřeby uspokojovány.

Aktivity každého jedince probíhají v daných společenských a kulturních podmínkách. Tím jsou dány faktory¹⁶, které ovlivňují utváření životního stylu. Jedná se o faktory subjektivní – vnitřní, tj. vycházející z cílů, potřeb a stavu společnosti, a faktory objektivní – vnější, které vycházejí z potřeb a záměrů jedince.

Objektivní faktory jsou dány především ekonomickými a politickými poměry. Ekonomická situace vytváří předpoklady pro aktivity spojené s vlastní prací i aktivity ve volném čase. Vliv politických poměrů lze uvést na příkladu utváření uniformity v životním stylu, což je dáno např. propagací a nabídkou určitého sortimentu v odívání, v umění apod.

Roli hrají i tradice, ať regionální nebo národní, zvyklosti tradované v rodinách, způsob hospodaření v domácnosti, výchova dětí, trávení volného času, uspokojování biologických, hygienických i kulturních potřeb. Jedná se vlastně o vše, co si jedinec přináší ze své původní rodiny, co je typické pro jeho kraj, národ.

¹⁵ Dufková J., Sociologie životního stylu, str. 79-80

¹⁶ Kraus B., Poláčková V., Člověk prostředí, výchova, str. 155-156

Na utváření životního stylu působí celková situace ve společnosti daná úrovní vědeckého a technického rozvoje. To přináší do utváření způsobu života natolik výrazné změny, které jsou silnější než tradice.

Subjektivní osobnostní faktory představují zájmy a potřeby jedince. Jsou dány jeho osobností, individuálními zvláštnostmi, intelektovou úrovní, temperamentem, zdravotním stavem. Tyto vlastnosti se ještě kombinují s výchovným působením v dětství i později.

Životní styl se mění v průběhu života. Proto dalšími faktory jsou pohlaví, věk, změny zdravotního stavu apod.

Strukturu životního stylu¹⁷ tvoří všechny aktivity, které tvoří životní způsob. Vychází ze sfér lidského života :

1. Oblast biologicko–medicínská – genetické znaky, hygiena, životospráva, civilizační choroby, drogy, atd.
2. Oblast psychická – nervová poškození, psychická pohoda, zátěže, choroby, atd.
3. Oblast morálně–etická – hodnotové vzorce, vztah k práci, vztah ke vzdělání, atd.
4. Oblast osvětově–vzdělávací – výchovně–vzdělávací systém, masmédiá, kvalifikace, atd.
5. Oblast vědecko–technická – stav vědy, bezpečnosti, ekologická ohrožení, vliv na zdravotní stav, atd.
6. Oblast právně–kriminologická – právní vědomí, trestná činnost, dysfunkčnost institucí, atd.
7. Oblast kulturně–historická – tradice, zvyky, obyčeje, umění, atd.
8. Oblast politická a religiózní – zájmy jednotlivých stran, projevy nacionalismu, patriotismus, náboženství, atd.

Životní styl je vlastně souhrn nejrůznějších aktivit, které lze utřídít do několika kategorií¹⁸ :

¹⁷ Kraus B., Poláčková V., Člověk prostředí, výchova, str. 156

¹⁸ Kraus B., Poláčková V., Člověk prostředí, výchova, str. 157

1. Aktivity orientované na práci, profesi, a přípravu na ni: vzdělávání, vstup do zaměstnání, adaptaci v pracovním procesu, stabilizace, profesní vzestup, atd.
2. Aktivity spojené s rodinou: vyhledání partnera, založení rodiny, budování a udržování domácnosti, výchova dětí atd.
3. Aktivity v zájmové oblasti: vyhraňování vlastních zájmů, jejich pěstování a rozvoj, odpočinek, zábava, relaxace atd.
4. Aktivity směřující do společenského života: účast na společenském životě, zapojování se do občanských vztahů, společenské styky, zaujímání pozic a funkcí atd.
5. Aktivity týkající se biologických a hygienických potřeb.

Obsah událostí, procesů, činností nelze oddělit od času. Proto se dají uvedené aktivity rozdělit na provozované v pracovním a mimopracovním čase

Charakterizovat životní způsob lze také z hlediska zaměření uskutečňovaných aktivit¹⁹. Potom může být členění následující:

1. Zaměření na přírodu a prostředí
2. Zaměření na práci a vytváření hodnot
3. Zaměření na sebe
4. Zaměření na sociální okolí, ostatní lidi a vztahy

Zastoupení jednotlivých oblastí aktivit dává odpověď na to, do jaké míry je život jednostranný či bohatý. Bohatost života nelze měřit podle věcí, kterými je člověk obklopen, ale veškerou svou činností, v níž se realizují schopnosti člověka při práci i ve volném čase.

1.3. Rozdělení životních stylů

Z typologie hodnotových orientací je možné vyvodit i typologii životních stylů. Např. Ch. Morris²⁰ určil následující typologii.

- Dosažení co nejlepšího postavení ve společnosti – péče o dosažené kulturní statky lidstva, umírněnost v osobním životě a ve společenských změnách, zásada řídit se rozumem.

¹⁹ Kraus B., Poláčková V., Člověk prostředí, výchova, str. 157-158

²⁰ Morris Ch., W., Varieties of Human Value in Dufková J., Sociologie životního stylu, str. 126-127

- Kultivovaná nezávislost na lidech a věcech – snaha jít svou cestou a být nezávislý, pěstovat sebepoznání, spíše se vyhýbat společenským činnostem.
- Lásky k bližnímu – zájem o druhé lidi a náklonnost k nim, pomoc druhým, ovládnutí touhy po majetku a moci nad lidmi.
- Střídání oslav a samoty - otevřenost k prožitkům, zábavě a radosti, žádná obava před samotou, bez snahy o ovládnutí lidí a událostí.
- Životní činnosti a radost prostřednictvím skupinové participace - život ve skupině lidí jako zdroj uspokojení ze společné práce.
- Mistrovství ve zvládnutí měnících se podmínek - vytrvalá praktická práce řeší problémy spojené se společenským životem a ovládnutím přírody.
- Integrace činnosti – připouštění rozmanitosti života, spojení činnosti, zábavy i přemítání.
- Život v pohodě a bezstarostnosti - radost z prostých, snadno dostupných požitků a věcí, zbavení se vášní a ctižádosti.
- Očekávání v tiché vnímavosti - vnímavost k dobrým stránkám života a moudrosti.
- Stoické sebeovládání – sebeovládání, nezávislost, přidržování se vysokých ideálů, poslušnost rozumu.
- Ponoření se do vlastního nitra – život plný přemítání a snahy o porozumění, bohatý vnitřní život plný ideálů, snění a sebepoznávání.
- Dávání příležitosti dobrodružným činům – užívání své tělesné energie, radost z činnosti a z překonávání překážek.
- Pokora a odevzdání se osudu - skromnost a obětavost, konání dobra, život ve shodě s lidmi i přírodou.

Z této typologie je patrné²¹, že v řadě případů nejde striktně o typy životních stylů jako takové, jak konkrétně člověk žije, ale spíše o typologie podle čeho člověk žije, podle čeho se ve svém životě řídí.

²¹ Dufková J., Sociologie životního stylu, str. 131

Další typologii vytvořil B. Cathelat²² :

- Podnikavec – vše se točí okolo práce a zaměstnání, často využívá moderní předměty a prostředky.
- Utilitarista - orientuje se na rodinu, domov, tradice. Je pragmatický, konzervativní, materialistický.
- Konzervativec - uzavírá se do svého teritoria, které dobře zná, orientace na rodinu, nemá rád moderní technologie.
- Ideál - jeho přáním je klidný rodinný život, pohodlné bydlení, dostatek volného času, má slabý pocit solidárnosti.
- Anarchista - preferuje osobní život, je proměnlivý a asociální, je pesimistickým ironickým pozorovatelem, zajímá ho intelektuální kultura a fantazie.
- Prospěchář (zbohatlík) – parazitní životní styl, preferuje volný čas a dovolenou, usiluje o maximum osobního prospěchu bez sociálních ohledů.
- Harlekýn sociálního divadla - pozoruje svou existenci, potvrzuje svou identitu, má rád šokování.

Německý sociolog W. Georg chápe životní styl jako relativně stabilní a rutinní vzorce jednání a chování. Dle svých poznatků zkonstruoval následující typy životních stylů²³:

- Hédonistický expresivní životní styl - důraz na sociální kontakty, síť přátel a známých; jedinec se distancuje od konvenčního rodinného života, ale i od asketismu.
- Životní styl orientovaný na rodinu - rodina (i širší) je základem života ve všech rovinách; preferování praktických, užitečných koníčků; minimální zájem o politiku, vědu a kulturu; kulturně orientovaný asketický životní styl – vysoký zájem o kulturu bez důrazu na význam finančních prostředků; smysl pro zdravý i ekologický životní styl; častá angažovanost ve veřejné činnosti.
- Opatnický pasivní životní styl - konzervativní hodnoty v různých oblastech života; odsuzování spotřebitelství i všeho avantgardního; vyhýbání se společenským kontaktům; prakticky orientovaní;

²² Cathelat B., Panorama des styles de vie 1960-1990 in Dufková J., Sociologie životního stylu, str. 131-132

²³ Georg W., Soziale Lage un Lebensstil . in Dufková J., Sociologie životního stylu, str. 132-134

- Na prestiž orientovaná sebezprezentace - demonstrování sociálního statusu ve spotřebě i ve volném čase; sledování módních trendů, extravagance.
- Opatrnický konvenční životní styl - liší se od opatrnického pasivního stylu důrazem na zbožnosti a náboženské hodnoty; konvenčnost ve spotřebě i ve volném čase, skromnost a jednoduchost.
- Avantgardní, požitkářský a reprezentativní životní styl - zaměření na spotřebu; vedoucím principem je kvalita, exkluzivita, extravagance; důraz na sociální reprezentativní kontakty.

Jiné dělení životních stylů použil Sociologický ústav při svém výzkumu z roku 1999²⁴:

- Zdravý životní styl
- Život s rodinou a pro rodinu
- Nezávislý život s širším okruhem známých
- Ekologicky šetrný životní styl
- Životní styl orientovaný na duchovní hodnoty a duchovní život
- Tradičně venkovský životní styl
- Životní styl orientovaný na zajištění a udržení nadstandardu
- Pracovní vytížení i mimo běžnou pracovní dobu

Životní styl lze dělit podle převažujících hodnot způsobu života do tří skupin²⁵:

1. Životní styl s náplní studia – provozují ho všichni ti, kteří hodně čtou, často chodí do divadla, jezdí na výlety za poznáním, ale také pravidelní televizní diváci. Všechny, kteří dávají přednost tomuto stylu, nutí k poznávání nového zvědavost.
2. Životní styl s nejvyšší hodnotou hraní – je diferencovanou obdobou bývalého slavení. Během roku je možné hrát a slavit každý den. Tento životní styl upřednostňují sportovci nebo sportovní fanoušci, ale také hráči různých her a pravidelní návštěvníci zábavních podniků.
3. Životní styl s rozjímáním – lze ho provozovat samostatně nebo v komunitách. Ze statistik vyplývá, že se jedná o samotáře, kteří nikdy netráví volný čas s rodinou.

²⁴ Dufková J., Sociologie životního stylu, str. 134

²⁵ Kraus B., Poláčková V., Člověk prostředí, výchova, str. 154

Seřazení životních stylů v pořadí práce, studium, hra a rozjímání odpovídá podle výzkumů trávení volného času četností jejich výskytu v naší zemi. Odráží také souvislost s oceňováním nebo zavrhováním určitých hodnot v minulých stoletích, jak se uchovaly v různých subkulturách naší společnosti.

Lze vysledovat i jiné dělení životního stylu²⁶ :

1. Pracovně orientovaný životní styl – kde je vnímána profesionální činnost jako ústřední smysl života a volný čas je zde chápán jako zbytková kategorie, která slouží především k tělesnému odpočinku, rekreaci a zotavení.
2. Hédonistický životní styl – vyznačuje se přesunem životních zájmů do oblasti volného času, rodiny a soukromí; práce je nutná k užívání vlastního volného času.
3. Celistvý životní styl – snaží se omezit oddělení životních oblastí práce a volného času.

Volný čas v rámci různých životních stylů se odlišuje náplní²⁷, které se právě příkládá nejvyšší hodnota. Může jí být rozjímání, hraní, slavení, studium nebo práce. Výběr není možný tam, kde každá z těchto činností přísluší jen určité společenské vrstvě v rámci celospolečenské dělby práce a příslušnost k ní je určena. Činnost ve volnu si každý vybírá podle toho, jakému životnímu stylu dává přednost, což je otázkou kulturní tradice, způsobu výchovy, typu osobnosti.

Zdraví považujeme za jednu z prvořadých hodnot, které se podílejí na kvalitě života. Podoba zdraví je u každého člověka vlastní, jedinečná a mění se v průběhu jeho života. V současné době dochází stále víc k ohrožování jednotlivců i celého lidstva civilizačními chorobami. Zdraví také zhoršuje zneužívání návykových látek.

Zdravotní stav každého člověka závisí na tom, jakým způsobem žije a jak se chová ke svému zdraví. To znamená, že životní styl (způsob života) člověka do značné míry určuje, jaké bude jeho tělesné i duševní zdraví. Zdraví člověka je podmíněno dědičně, ale je ovlivňováno okolním prostředím, čím se zabývá, jak organizuje svůj pracovní i volný čas.

²⁶ Kraus B., Poláčková V., Člověk prostředí, výchova, str. 154-155

²⁷ Havlík R., Kapitoly ze sociologie výchovy, str. 75

Zdravý způsob života zahrnuje²⁸ :

- vyrovnaný a pravidelný režim dne
- dostatek pohybové aktivity
- dodržování zásad osobní hygieny
- duševní pohodu
- ochranu před znečištěným životním prostředím
- ochranu před úrazy a nakažlivými nemocemi
- dostatečnou a plnohodnotnou výživu
- odpovědné chování v nejrůznějších životních situacích
- odolnost vůči škodlivým vlivům a návykům
- pohodu v mezilidských vztazích

Při zvyšování životní úrovně²⁹ dochází k ohrožování životního prostředí, vyčerpávání přírodních zdrojů apod., což negativně ovlivňuje životní způsob. Totéž platí v rodině i z hlediska jednotlivce. Honba za vyšší životní úroveň neznamena zkvalitňování způsobu života.

Ve druhé polovině 20. století se často užíval termín konzumní způsob života, který preferuje konzumní způsob života, spotřebu a zábavu. Je spjat s hodnotovými orientacemi a společenským charakterem typu vnějškově řízeného. Tento typ představují lidé povrchnější, oceňující konzum, méně si jisti sami sebou, svými hodnotovými orientacemi.

Oproti tomu se užívat termín tvůrčí způsob života, pro který je charakteristické tvoření hodnot, práce, radost z činnosti, uspokojení z plnění povinností.

Spotřebitelský (konzumní) životní styl³⁰ je takový, jehož základní hodnotou a orientací je konzum. Jedinec preferuje potřeby, které je možné naplnit zbožím a na úroveň zboží se dostávají i ty potřeby a hodnoty, které původně s konzumem neměly nic společného, např. hodnoty duchovní, mezilidské vztahy aj. Podstatou tohoto stylu není uspokojení potřeb, ale úloha, jakou hraje v životě člověka, a místo, které zaujímá v jeho hodnotové orientaci. Člověk vlastně uspokojuje tzv. nepotřebné potřeby, pseudopotřeby, potřeby vnucené reklamou či okolím.

²⁸ Marádová E., Rodinná výchova, str. 8-9

²⁹ Kraus B., Poláčková V., Člověk prostředí, výchova, str. 158

³⁰ Dufková J., Sociologie životního stylu, str. 94

Alternativní životní styly³¹ obvykle souvisejí s životním prostředím (ekologický životní styl), se zdravím (zdravý životní styl). Kromě toho zastřešuje praktiky životního stylu vegetariánů, squatterů, skinheadů, příznivců techna a jiných zpravidla početně menších a vyhraněných skupin.

Obecně alternativní životní styl zahrnuje nekonečný počet vzájemně se lišících životních stylů. Toto odpovídá různým typologiím životních stylů.

Často je pojetí alternativního životního stylu uplatňováno jako protiklad v souvislosti se životními styly různých subkultur a životnímu stylu převažujícímu ve společnosti, pro který je možné použít označení konvenční životní styl, či dokonce konformní životní styl.

Výchova ke zdravému životnímu stylu³² se většinou chápe jako vštípení návyků tělesné a duševní hygieny. Zdravý způsob života zahrnuje základní okruhy:

1. Životní rytmus – poměr pracovní činnosti a odpočinku, fyzické a psychické zátěže
2. Pohybový režim – aktivní a pravidelná tělesná kultura
3. Duševní aktivita – kulturní zájmy, další vzdělávání, optimální soužití s ostatními sociálními skupinami
4. Životospráva a racionální výživa
5. Zvládání náročných životních situací

³¹ Dufková J., Sociologie životního stylu, str. 118-121

³² Kraus B., Poláčková V., Člověk prostředí, výchova, str. 158

2. Rodina

2.1 Historie rodiny

Člověk dnešního typu se objevil v mladší době kamenné³³. Žil ve skupinách, které byly pokrevně spřízněné. Skupiny měly stejný náboženský kult, obývaly společné teritorium, měly vnitřní i vnější ekonomické vazby, uplatňovaly určitá pravidla, byly řízeny radou starších. Předpokládá se, že i v této společnosti byla nejmenší jednotkou společnosti rodina. Původně se jednalo o matriarchální společnost. Až kolem roku 8000 př.n.l., kdy se lidé začali usazovat na delší dobu na jednom místě, začala se společnost diferencovat podle majetku a vedoucí postavení ve společnosti i rodinách získali muži.

V dobách antiky byla společnost organizována podle rodů. Rod byl soubor rodin, jejichž muži odvozovali svůj původ od společného předka. Rod měl krále, který byl představitelem kultu a nejvyšším politikem, byl nejvyšším soudcem, ale neměl kompetence hospodářské. Rodina byla patriarchální.

V raných dějinách si Římané cenili rodinu natolik, že kolem roku 450 př.n.l. vyhlásili v kodexu zvaném Dvanáct desek, že rodina je základní jednotkou společnosti. Rodina byla patriarchální, ale ženy mohly volně vykonávat některá zaměstnání.

Období raného středověku charakterizuje rodina patriarchální. Bylo tolerováno i mnohoženství, ale křesťanství toto odmítalo. Rodina byla v této době výrobní jednotkou, která obdělávala pole, pěstovala dobytek nebo provozovala řemeslo. Běžné bylo soužití širších rodin a tří generací. Velikost rodiny závisí na tom, kde rodina žije. Venkovské rodiny jsou větší, ve městech mají větší rodinu jen nejmajetnější. Na venkově není prakticky možné žít mimo rodinu, ve městě je to možné jen v nejnižších společenských vrstvách. Společně s rodinou žijí i učedníci a tovaryši, kteří nejsou pokrevně příbuzní. Koncem středověku se ve městech prosazují tendence k oddělenému bydlení střední a starší generace u nižších vrstev společnosti. Rodiny bohaté byly soudržnější, protože to vyžadoval zájem na udržení rodového majetku.

Na venkově naopak bylo v zájmu rodiny, aby byla co největší, protože byla závislá na počtu pracovních sil.

³³ Matoušek O., Rodina jako instituce a vztahová síť, str.14-21

O typu novověké rodiny³⁴ se začíná mluvit od konce 18. století. Patriarchální rodina se začíná rozpadat. Dochází k procesu zrovnoprávnění žen. Muž přestal být jediným živitelem rodiny a jeho prestiž v rodině začala klesat. Vzrostl význam rodiny jako útočiště před vnějším světem. Prosazují se individuální zájmy nad zájmy rodinnými.

V původním významu již od dob bible se rodina považovala³⁵ za společenství lidí, kteří spolu žijí pod jednou střechou, společně hospodaří, podléhají hlavě rodiny jako bezprostřední autoritě. Nešlo tedy jenom o pokrevní příbuzné, ale o všechny osoby žijící v jednom v domě. Zpočátku se do tohoto označení zařazovali otroci, později služebnictvo, dále pak i tovaryši, učedníci, čeledíni a děvečky. Tento obraz rodiny trval až do 19. století.

Jiný význam v tomto období byl užíván ve společenském vědomí vládnoucích vrstev³⁶. Rodina se nevztahovala ke společné domácnosti, ale byla chápána jako systém širokého pokrevního příbuzenstva. Tímto se vlastně u šlechty pod pojmem rodina myslelo to, co je dnes označováno jako rod. Například „Dům Habsburků“ nesídlil v jednom domě, ale vládl ve Vídni, Madridu, Budapešti, Bruselu, Praze.

Pod pojmem rodina se asi od 18. století představuje párová monogamická rodina, tedy domácnost tvořená párem muže a ženy a jejich dětí.

Představa, že společnost se skládá z rodin, vznikla koncem 17. století, kdy Ch. de Jacour ve Velké francouzské encyklopedii uvádí³⁷: „Rodina je společnost, jež tvoří základní výbavu a přirozený stav člověka. Rodina je vskutku občanská společnost ustanovená Přírodou: tato společnost je nejpřirozenější a nejstarší ze všech společností: vytváří základ pro národní společnost, neboť lid anebo národ není nic jiného než celek složený z mnoha rodin. Rodina se zakládá manželstvím a je to příroda sama, jež vtahuje člověka do tohoto svazku; z něho jsou pak rozeny děti, jež prodlužují život rodiny, udržují lidskou společnost při životě a nahrazují ztráty, jež v ní způsobuje smrt každý den.“

³⁴ Matoušek O., Rodina jako instituce a vztahová síť, str.21-26

³⁵ Možný I. : Moderní rodina, str. 17

³⁶ Možný I. : Moderní rodina, str. 18

³⁷ Možný I. : Moderní rodina, str. 17

Způsob přechodu z jedné představy o rodině do druhé podává³⁸ Le Play v díle *La réforme sociale*, kde přišel s tezí, že v období průmyslové revoluce zaniká „rozvětvená rodina“, která byla vázána na vlastní dům, který jí patřil a předával se z generace na generaci a vzniká „nestálá rodina“, která je složená jen z manželského páru a jeho neprovdaných dětí. Neboť jak se děti provdávají, opouštějí rodinu a zakládají novou. Rodina nemá trvání také proto, že není pevně zakotvena v jednom domě, ale žije v nájemních bytech.

I v dnešní době je rodina nepostradatelnou a těžko nahraditelnou institucí pro dospělého a zejména pro dítě. Rodina je nezastupitelná při předávání hodnot z generace na generaci a funguje jako socializační činitel, neboť stojí na počátku rozvoje osobnosti.

V dnešní době neexistuje přesné vymezení ani definice pojmu rodina. Přestávají platit tradiční kritéria, která platila v předchozích obdobích. Podmínkou rodinného života přestává být institucionální spojení zákonným manželským svazkem. Přibývá nesezdaných soužití a tím přibývá dětí, které se rodí mimo legitimní manželství.

I nesezdané soužití funguje jako rodina. Splněn je i jiný znak rodiny, a to ten, který říká, že členové bydlí společně a spolupracují spolu v rámci společensky uznávané dělby práce.

2.2 Rodina jako sociální instituce

Rodina je strukturovaný celek³⁹, jehož smyslem, účelem a náplní je utvářet relativně bezpečný, stabilní prostor a prostředí pro sdílení, reprodukci a produkci života lidí. V každém případě je to přirozené prostředí, do něhož se člověk rodí, aniž si mohl vybrat jiné, a přejímá to, co mu připravili rodiče.

Rodina tvořená rodiči či rodičem a dětmi se nazývá rodinou nukleární nebo také jadernou. Rodina rozšířená o blízké příbuzné, prarodiče, strýce, tety apod. je označována jako rodina rozšířená. Rodina, v níž jedinec vyrůstá jako dítě, se nazývá rodinou orientační. Rodina, kterou dítě později samo zakládá, se označuje jako rodina prokreační.

³⁸ Možný I. : *Moderní rodina*, str. 25

³⁹ Kraus B. : *Základy sociální pedagogiky*, str. 80

Z hlediska toho, jak rodina plní své funkce v průběhu socializace, ji je možné rozdělit⁴⁰ na rodiny funkční, které své funkce plní přiměřeně, rodiny dysfunkční, kde některé funkce nejsou dostatečně plněny, ale celkový život rodiny není ohrožen, a rodiny nefunkční, kdy rodina nezvládá své základní funkce, je vnitřně rozkládána a je narušen i socializační vývoj dítěte.

Funkce rodiny⁴¹ :

- 1) Biologicko reprodukční
- 2) Sociálně ekonomická
- 3) Ochranná (zaopatřovací, pečovatelská)
- 4) Socializačně výchovná
- 5) Emocionální
- 6) Relaxační (rekreační)

ad 1) Tato funkce má význam pro rodinu i společnost. Pro rozvoj rodiny i společnosti je nutný dostatečný počet dětí, aby byla zaručena kontinuita. V dřívějších dobách se v rodinách rodilo více dětí. Dnes je dítě někdy vnímáno jako překážka v osobní kariéře rodičů. Přibývá rodin, které mají pouze jedno dítě. Rovněž se zvyšuje věk matek.

ad 2) Rodina je chápána jako významný prvek v rozvoji ekonomického systému společnosti. Její členové se zapojují do výrobní i nevýrobní sféry v rámci výkonu určitého povolání. Dříve rodina tvořila samostatnou výrobní jednotku, která si zajišťovala provoz z vlastních zdrojů. Následně se vazby zpřetrhaly a členové se ekonomicky více osamostatnili. Rodina je také spotřebitelem, který je ovlivňován trhem, ale který ovlivňuje trh. Poruchy ekonomické funkce se projeví v hmotném nedostatku rodiny.

ad 3) Tato funkce spočívá v zajišťování životních potřeb všech svých členů (dětí i dospělých). Životní potřeby si dříve zajišťovala rodina sama. Poté došlo k tomu, že některé potřeby začal zajišťovat stát, např. důchodové nemocenské pojištění, domovy důchodců, povinné preventivní prohlídky, očkování. Dnes se opět zvyšuje zainteresovanost rodiny na těchto činnostech. Ruší se léčebny, prohlídky nejsou povinné, zvyšuje se spoluúčast pacienta na zdravotní péči.

⁴⁰ Kraus B. : Základy sociální pedagogiky, str. 80

⁴¹ Kraus B. : Základy sociální pedagogiky, str. 81-83

- ad 4) V rodině vznikají první sociální kontakty dítěte. Rodina učí dítě přizpůsobovat se životu, osvojovat si návyky a způsoby chování. Současně také připravuje dítě na vstup do praktického života. V dřívějších dobách převládal směr učení od starších k mladším členům rodiny. Předávaly se názory, postoje, ale i zkušenosti a praktické rady. S růstem techniky v dnešní době, kdy se prodlužuje délka života a tím i doba, kdy vedle sebe žije několik generací, se stává, že mladší učí starší, například v ovládní moderních technických zařízení. Dnes se také objevuje trend přenést zodpovědnost za výchovu z rodiny na vzdělávací organizace.
- ad 5) Rodina vytváří citové zázemí, pocit lásky, bezpečí a jistoty. Tato funkce se dnes mění v důsledku vyšší rozvodovosti, větší zaneprázdněnosti a celkové dezintegrace. Tím se stává, že rodina svoji funkci plní omezeně, někdy ji neplní vůbec.
- ad 6) Zde se projevuje, jak rodina tráví volný čas, jak podporuje u svých členů zájmovou činnost apod. Dříve měla jiné dimenze. Rodina spolu trávila veškerý čas. Vše se prožívalo společně. Cestování nebylo obvyklé. Dnes, kdy se celá rodina schází jen v relativně krátkých časových úsecích, je důležité, jak tento čas tráví.

Znaky rodiny⁴² :

- 1) Rodina je společensky schválenou formou stálého soužití
- 2) Rodina se skládá z osob navzájem spojených tím, co panující zvyk uznává za svazky krve, manželství nebo adopce
- 3) Členové rodiny obvykle bydlí pod jednou střechou
- 4) Členové rodiny navzájem spolupracují v rámci společensky uznané dělby práce, přičemž jedním z nejdůležitějších úkolů je výchova a výživa dětí
- 5) Členy rodiny je možno určit společensky uznanou metodou měření příbuzenství a původu

Na základě těchto znaků je rodina označena jako biosociální skupina, jejíž příslušníci jsou navzájem spojeni svazky manželství, krve nebo adopce,

⁴² Kraus B. : Sociologie výchovy, str. 162-163

obvykle žijí v jedné domácnosti a uvnitř skupiny spolupracují podle společensky dané a uznané dělby úkolů.

Další charakteristiky rodiny:

- 1) Čím větší je pohyb členů rodiny, tím slabší jsou rodinné svazky a tím méně přispívá rodina k udržení sociální pozice
- 2) Čím slabší je integrita rodiny, tím je pravděpodobnější, že se její členové připojí k jiným, často protichůdným pozicím (např. únik člena rodiny do některé protispolečenské skupiny)
- 3) Určitá dezintegrace nebo „osobnostní narušení“, které se projeví u jednoho člena rodiny, působí na celou rodinu
- 4) Každému typu společnosti je vlastní starost o děti, která je základem rodinných vztahů.

2.3. Pohled na současnou rodinu

Znaky současné rodiny⁴³ :

- 1) Demokratizace uvnitř rodiny.
Muž ztratil dřívější výsadní postavení. Žena získala některá práva, ale i povinnosti, které dříve náležely jen muži. Zvýšil se podíl dítěte na organizaci rodinného života. Vztah mezi dítětem a rodiči není autoritativní, ale více partnerský. Poklesla autorita otce v rodině. Přítomnost obou rodičů je pro dítě nenahraditelná, protože se stávají představiteli možného partnerského vztahu, který dítě od prvních chvil života vnímá a sleduje, a kterému se učí.
- 2) Izolovanost rodiny
Rodina často žije v určitém uzavření před vnější společností. Je to důsledkem odděleného života jednotlivých generací, poklesem významu sousedských vztahů a pokusem o únik z dnešního přetechnizovaného a medializovaného světa do vnitřního klidu rodiny.

⁴³ Kraus B. : Základy sociální pedagogiky, str. 83-86

- 3) Zmenšování rodiny
Je způsobeno tím, že se snižuje počet dětí v rodině. Současně se zvyšuje počet jednočlenných domácností a také se zvyšuje počet žen žijících jen s dítětem nebo dětmi.
- 4) Dezintegrace rodiny
Rodina se jako celek nesetkává často, neřeší společné radosti a problémy. Často se stává, že někteří členové rodiny se vůbec nesetkávají s ostatními, přestávají komunikovat. Každý si žije svůj vlastní život.
- 5) Časové zaneprázdnění
Je způsobeno jednak pracovním vytížením rodičů, tak celým způsobem života rodiny. Důsledkem bývá vyčerpání, málo času na odpočinek a na společné rodinné chvíle.
- 6) Dvoukariérový model rodiny
Znamená, že oba rodiče věnují maximum času své profesní kariéře na úkor dítěte a celé rodiny.
- 7) Vysoká rozvodovost
- 8) Diferencovanost rodin podle socioekonomické úrovně

I přes názory, že se rodina ve stávající podobě přežila, zůstává základní sociální institucí a důležitým článkem v životě společnosti. Jako příčiny krize rodiny uváděny různé skutečnosti, např. vysoká míra rozvodovosti, která bývá spojována s nízkým věkem novomanželů, bytové problémy, ekonomická nezávislost žen, dvoukariérová manželství, zhoršování interpersonálních vztahů v rodině.

Interpretativní sociologie klade důraz na emocionální potřeby moderního člověka, pohybujícího se v komplikovaném světě, který očekává od rodiny útočiště před vnějším světem. Menší roli v dnešním životě hraje náboženství. Mění se postoj k mimomanželským stykům.

Všemu se lze naučit mimo rodinu, kromě utváření vztahu k druhým lidem.

3. Životní styl rodiny

3.1. Životní styl rodiny na venkově

Život venkovského obyvatelstva byl vždy odlišný od života ve městech již od dob vzniku měst a vesnic. Venkov se zabýval převážně zemědělskou produkcí a řemesly, která se dotýkají zemědělství. Hlavním úkolem bylo zajišťování zemědělských produktů pro města, která byla zaměřena na produkci ostatních požitků.

Již v antických dobách vlastnili obyvatelé měst rozsáhlá venkovská území, ze kterých byly produkty dováženy ke spotřebě do měst. Ve středověku to bylo obdobné. Zatímco na venkově byly produkovány potraviny, města bohatla obchodem či výrobou spotřebního zboží. V době rozvoje strojní výroby a průmyslové revoluce vznikaly provozy a dílny ve městech a venkov musel rozvíjející se města zásobovat.

Z pohledu vývoje byl způsob života na venkově určován zpočátku především přírodou, ročními cykly, střídáním dne a noci, potřebami hospodářských zvířat, potřebami rostlinné výroby apod.

Venkovské obyvatelstvo bylo od středověku nesvobodné. Způsob života určoval feudální pán a život podléhal zejména pravidlu „abora et or“. Neustálá práce byla přerušována jen církevními svátky. Bylo třeba odvádět daně a poplatky světským i církevním hodnostářům. Stávalo se, že byly tak vysoké, že to, co zbylo, nestačilo k vlastní obživě.

Po zrušení nevolnictví zůstali lidé k půdě připoutáni. Majetek dědil nejstarší syn, ale ti mladší zůstávali a pracovali společně. Rodina tak byla široce rozvětvena a společně žily tři až čtyři generace.

Vznikem průmyslu ale došlo k odlivu venkovského obyvatelstva, které se houfně stěhovalo za prací do měst. Tito noví obyvatelé měst si zachovávali vazby na rodné prostředí. Následně prostor města nestačil rozšiřující se průmyslové výrobě. Ta se začala přesouvat za hranice města a zasáhla až do okolních vesnic. Tím se stále více venkovského obyvatelstva seznámilo s městským způsobem života a oba tyto způsoby života se začaly prolínat.

Na přelomu 19. a 20. stol. přesun obyvatelstva z venkova do měst zesílil. Ve městě bylo totiž více příležitostí k prodeji pracovní síly na relativně stálou dobu

za stabilní cenu. Toto přetrvalo až do poloviny 20. stol. Poté se cestování mezi venkovem a městem zintenzivnilo. Průmysl potřeboval více pracovních sil, ale města nedokázala zajistit jejich potřeby.

Proto začalo venkovské obyvatelstvo dojíždět za prací do měst a po ukončení pracovní doby se vracet na vesnici. Tak se stalo, že ekonomická úroveň na vesnici vzrostla a mohla se měřit s úrovní ve městě. Na venkově si mohli zaměstnanci vyprodukovat potraviny sami a nemuseli si je kupovat jako lidé z měst.

Ke konci 20. stol. došlo k situaci, kdy mnoha obyvatelům přestalo bydlení ve městě vyhovovat, a začali se přesouvat na venkov. V nejbližším okolí měst začala vyrůstat satelitní městečka, jejich obyvatelé ráno odjíždějí do města a vrací se až večer. Tito pseudovenkované si plně zachovávají zvyky a potřeby městského obyvatelstva, a tak tuto problematiku přesouvají stále více na venkov.

S rozvojem průmyslu odchází mladší sourozenci do měst prodávat svoji pracovní sílu. Rodina se zmenšuje, není již tak rozvětvena. Navíc ti, kteří odešli, si zvykli na městský způsob života a na vesnici se natrvalo nevraceli. Zůstaly jim však zvyky a navyklé způsoby jednání. Tím se začal životní styl venkova a města mísit a prolínat.

Vesnické obyvatelstvo tvoří v podstatě určitou teritoriální pospolitost⁴⁴, určitou územní sociální jednotku, žijící na určitém území s užší sférou kontaktů, ve kterých převládají kontakty primární, osobní a dlouhodobé.

Život na vesnici má specifické rysy vyplývající z charakteristiky vesnice:

- specifické prostředí vesnice
- druh zástavby a s tím spojený typ obydlí
- velikost domácnosti
- počet dětí
- postavení ekonomicky aktivních členů rodiny v pracovním procesu
- sociální klima vesnice
- vliv tradic
- rozsah a kvalita sociální infrastruktury
- volný čas

⁴⁴ Veselá J. : Sociologie obcí a regionů, str. 10-11

- vícegenerační bydlení
- bezprostřední kontakt s přírodou
- malé domácí hospodářství
- problematika postavení ženy
- problematika starých lidí

Pojmem „ specifické prostředí vesnice „⁴⁵ se myslí životní prostředí vesnice, které je výrazně ovlivňováno rozmístováním zařízení zemědělské výroby, již je podřízen celý životní styl obyvatelstva.

Tím jsou myšleny:

- hygienické problémy spojené s životem na vesnici
- zásobování pitnou vodou
- likvidace odpadů

Průměrná vesnická domácnost je větší než ve městě⁴⁶. Tato velikost se však snižuje a dá se očekávat, že snižování bude pokračovat. Zmenšování domácnosti bude mít za následek zvyšování počtu domácností. Bude to způsobeno především vzrůstem počtu jednočlenných domácností starých lidí.

Sociální klima vesnice utváří podmínky⁴⁷:

- vliv celospolečenského sociálního klimatu
- stupeň a druh prestiže dané vesnice
- stupeň a druh prestiže zemědělství
- dopravní podmínky do center zaměstnání a středisek kulturního života
- věková struktura obyvatelstva
- podíl mužů a žen v jednotlivých skupinách populace
- zdravotní stav a zdravotní prostředí
- přírodní, geografické a geomorfologické podmínky
- způsob zástavby a její kvalita
- socioprofesionální struktura obyvatelstva
- historické podmínky (stáří a minulost obce)
- velikost obce
- existující tradice

⁴⁵ Veselá J. : Sociologie obcí a regionů, str. 11

⁴⁶ Veselá J. : Sociologie obcí a regionů, str. 13

⁴⁷ Veselá J. : Sociologie obcí a regionů, str. 15

Sociální klima je ovlivňováno⁴⁸ :

- vícegeneračním bydlením
- úctou k vytvářeným hodnotám
- sociální kontrolou
- soudržností rodiny a pevnými příbuzenskými vztahy
- úctou ke stáří
- soudržností rodiny
- neformálními kontakty mezi rodinami
- rodinou, která je nositelem znaků a folklorních tradic
- čilým spolkovým životem, který ovlivňuje i část rodinného života
- religiozitou
- způsobem odívání

Volný čas⁴⁹, co do rozsahu a jeho využívání, je nedílnou součástí způsobu života. Pro vesnické obyvatele obvykle ustupuje volný čas jako životní hodnota předmětům dlouhodobé spotřeby. Na vesnicích neexistuje jednotný názor na volný čas. Pro starší generaci je typické, že jí nebývá přisuzována přílišná hodnota. Pro mladší generaci je důležité, jak jí co nejlépe naplánovat a především využít. Poměrně značný prostor zaujímá pasivní odpočinek.

Pro starší generaci je volný čas zaměřen na domácí práce a na práce na domácím hospodářství.

Vzhledem k tomu, že na vesnicích jsou malé možnosti kulturního vyžití, orientují se hlavně na domov a dílem na sousedské kontakty, čímž se utužují rodinné a sousedské pospolitosti.

Na vesnici patří vícegenerační⁵⁰ bydlení mezi původní formy bydlení, což ovlivňuje životní způsob. Jedná se o bydlení dvou generací ve dvou bytech, ale pod jednou střechou, nebo o bydlení dvou generací v jednom bytě.

Kontakty s přírodou⁵¹ vedou k vytváření pozitivních, i když ne zcela uvědomělých vztahů k přírodě jako celku, což má nepochybné výchovné působení.

⁴⁸ Veselá J. : Sociologie obcí a regionů, str. 15-16

⁴⁹ Veselá J. : Sociologie obcí a regionů, str. 19-20

⁵⁰ Veselá J. : Sociologie obcí a regionů, str. 21

⁵¹ Veselá J. : Sociologie obcí a regionů, str. 21-22

Pozorování přírody v jejím „surovém“ stavu má vliv na estetické působení, lásku k rostlinám i zvířatům.

Hodnotová orientace⁵² se zaměřuje na hodnoty:

- materiální
- nemateriální
- vážící se k práci

Souhrn hodnot tvoří hodnotový systém, tj. sestavu hodnot podle jejich důležitosti pro člověka jako jedince i pro určitou společenskou skupinu.

Změny v systému hodnot jsou podmíněny

- obecnými a individuálními změnami ve společnosti
- uspokojením základních životních potřeb
- akceptováním prvků moderního života v daných životních podmínkách
- stabilizací ekonomiky státu
- přebíráním hodnotové orientace od jiných skupin obyvatelstva
- konkrétním sociálním klimatem v konkrétní obci

Existují rozdíly mezi městským a neměstským způsobem života⁵³. Hlubší a starší tradice má neměstský způsob života, který je však dnes označován jako zaostalý, primitivní, namáhavý a přežitý, ale také bližší k přírodě, ke skutečným potřebám člověka. Je spojován s možností lidské civilizace přežít svou celkovou krizi z neúměrného růstu produkce, z vyčerpání přírodních zdrojů, z orientace na rostoucí potřebu a z deziluze nad rozvratem společenských hodnotových orientací. Zastánci tohoto názoru však neodmítají techniku, vědu, vymoženosti civilizace, nepředstavují si návrat k primitivním formám hospodaření a života, ale navazují na ty tradice venkova, které mohou pomoci řešit společenské problémy.

Je otázkou, které tradice jsou v dnešní době ještě dostatečně životaschopné: úcta ke stáří a péče rodiny o staré členy, soudržnost rodiny, sousedská výpomoc, větší sociální kontrola společensky patologického chování, pracovitost, úcta k hodnotám a šetrnost, vliv náboženství na celkové mravy a jiné.

⁵² Veselá J. : Sociologie obcí a regionů, str. 25-26

⁵³ Šindlářová J. : Sociologie venkova a zemědělství, str. 10

Venkov plní řadu funkcí⁵⁴, které neslouží pouze jeho obyvatelům, ale celé společnosti. Je místem, kde se nachází většina zemědělské výroby zásobující potravinami a surovinami celou společnost, poskytuje prostor pro zpracování a skladování potravin, umožňuje rekreaci městského i venkovského obyvatelstva, je bydlištěm velké části populace, obsahuje poslední zbytky zdravého či spíše zdravějšího životního prostředí, obsahuje území lesů a vodních toků. Některé z funkcí venkova jsou však rozporné. Zejména v oblasti životního prostředí, kdy je místem těžby surovin a nerostů, prostorem komunikační sítě.

Pojem venkov se dá definovat různě⁵⁵. Existují různá kritéria, která nejsou přesně určena. Může se jednat např. o :

- počet obyvatel
- charakter sídla
- vývoj
- funkce vzhledem ke svému okolí
- administrativní vymezení

Hodnotové žebříčky⁵⁶, orientace a systémy jsou regulátory jednání jednotlivců, skupin, seskupení a vrstev. Určité základní společně respektované hodnoty jsou tmelícím činitelem i rodiny. Mezi ně patří jednak ty, které odpovídají základním biologickým potřebám (jídlo, pití, spánek, odpočinek, teplo, sexuální pud atd.), jednak ty, které uspokojují základní potřeby člověka jako bytosti společenské. Lze je nazvat sociálními a psychologickými potřebami: potřeba uznání, pocit bezpečí a zázemí, seberealizaci, perspektivu a další hodnoty.

První orientaci v tom, co je pro člověka významné, poskytuje rodina svou výchovou. Dalším vlivem je kultura zprostředkovaná rodinou, školou, kulturními institucemi, ale také životní zkušeností a vlivem skupin lidí, se kterými žije a spolupracuje.

Z často připomínaných tradičních hodnot lze jmenovat např. úctu k pracovitosti, šetrnosti, dobrému hospodaření, ke spořádanému způsobu života rodiny, k dodržování pravidel soužití. K dalším patří i udržení, příp. zvelebení a rozmnožení rodinného vlastnictví a úspěšná výchova pokračovatele v rodinné pracovní tradici.

⁵⁴ Šindlářová J. : Sociologie venkova a zemědělství, str. 11

⁵⁵ Šindlářová J. : Sociologie venkova a zemědělství, str. 11

⁵⁶ Šindlářová J. : Sociologie venkova a zemědělství, str. 30-31

Většina sociologických výzkumů končila konstatováním⁵⁷, že venkovské obyvatelstvo má méně volného času než ostatní populace. Volný čas je tak rozložený a neumožňuje realizovat některé zájmy. Důvody spočívající v nerovnoměrnosti pracovní doby, ve špatné dostupnosti služeb různého typu, ve vlastnictví vlastního hospodářství.

Venkovská rodina⁵⁸ prošla tak jako celý venkov velkou proměnou, kterou nelze považovat za jednoduchý a jednostranný proces přizpůsobování typu rodiny městské. Přesto jsou pozorovatelné tendence ke sblížení.

Rodina i na venkově ztratila jednu ze svých dřívějších významných funkcí a to funkci výrobní a hospodářskou.

Funkci spotřební plní shodně rodina městská i venkovská, i když v každém prostředí má svoje specifické rysy.

Venkovská rodina tvoří stabilnější celek⁵⁹ než rodina městská. Ovšem na vesnici jsou větší problémy se získáváním partnerů. Na vesnicích je větší počet jednočlenných rodin, tvořených vdovami, vdovci, starými mládenci.

Jednou z významných funkcí rodiny⁶⁰ na venkově byla v minulosti i náboženská výchova. V posledních letech však rodina poskytuje dítěti poměrnou volnost výběru, do jaké míry se bude zúčastňovat náboženského života. Je dbáno hlavně na dodržování některých základních náboženských obřadů, jako je křest, církevní sňatek, pohřeb atd. V intenzitě náboženského života existují krajové i individuální rozdíly.

3.2. Životní styl rodiny ve městě

Města plní četné funkce, mimo jiné výrobní, kulturní, organizační, obytnou, administrativní, dopravní aj.

Typologie města je obtížná. Pro kriteria slouží různé znaky⁶¹:

- velikost
- poloha

⁵⁷ Šindlářová J. : Sociologie venkova a zemědělství, str. 33

⁵⁸ Šindlářová J. : Sociologie venkova a zemědělství, str. 47-48

⁵⁹ Šindlářová J. : Sociologie venkova a zemědělství, str. 48

⁶⁰ Šindlářová J. : Sociologie venkova a zemědělství, str. 48

⁶¹ Veselá J. : Sociologie obcí a regionů, str. 28-29

- půdorys
- historický přístup
- vývoj
- administrativně správní postavení
- regionálnost
- ekonomika
- demografie
- hospodářství

Ze sociologického hlediska je město sociálním systémem charakteristickým především těmito znaky⁶²:

- Vysokou hustotou obyvatelstva
- Rozmanitou dělbou práce
- Vysokým podílem formálních a nepřímých forem sociální komunikace
- Značnou hustotou sítě kulturních a vzdělávacích institucí
- Vysokým stupněm organizovanosti mezilidských vztahů a života lidí

Z hlediska zkoumání způsobu života je třeba brát město jako velmi diferencované prostředí, v němž se na relativně omezeném území prolíná a střetává řada společenských a životních funkcí jako jsou bydlení, práce, spotřeba, volný čas, rekreace, doprava atd., to společně s ostatními sociálními, demografickými a kulturními zvláštnostmi vytváří specifické sociálně psychologické klima města a přispívá ke zvláštnostem v utváření jeho způsobu života.

Městský způsob života je typickým námezdním zaměstnáním⁶³ většiny obyvatel, vyšší úrovní vzdělání, větší intimitou soukromého života a povolání i jiným způsobem trávení volného času. Některé znaky městského způsobu života se výrazně liší nejen od tradičního způsobu života, ale i od způsobu života v zemích s jinak rozvinutou ekonomikou.

Ve městech se často koncentrují sociálně patologické⁶⁴ jevy, jakými jsou např. sebevražednost, alkoholismus, toxikománie, prostituce, kriminalita, ale i faktory úrazovosti, nemocnosti, neuróz a psychóz. Klíčovým problémem je otázka normality,

⁶² Veselá J. : Sociologie obcí a regionů, str. 30

⁶³ Veselá J. : Sociologie obcí a regionů, str. 33

⁶⁴ Veselá J. : Sociologie obcí a regionů, str. 56

tedy co je normální a co je naopak odchylné deviantní chování. To se může týkat nejen jednotlivce, ale celých skupin a subkultur.

Městská rodina byla a je sociálně diferencovaná⁶⁵. Existuje jako dělnická, úřednická, řemeslnická, v minulosti také patricijská, buržoasní i šlechtická. Každý typ rodiny se vyvíjel jinak. Změny se uskutečňovaly v oblasti:

- velikosti a skladby rodiny a domácnosti se přizpůsobovaly novým životním a pracovním podmínkám
- funkce rodiny jako sociální instituce a sociální skupiny se na jedné straně zmenšily a zúžily, na straně druhé se přeměnily v některých případech také zvětšily
- mocenské struktury uvnitř rodiny zaznamenaly především snížení autority rodičů a demokratizaci vztahů mezi manželi, což se projevilo ve větší nezávislosti a svobodě žen a dětí
- meziosobní vztahy mezi pohlavími se uvolnily, takže muži i ženy mají větší volnost při výběru přátel a známých mimo domov
- sociální role členů rodiny také doznaly změn, chování se individualizovalo a role se staly nekoordinované. Práce mimo domov a rozdílnost pracovních rolí členů rodiny vedly k větší různorodosti zájmů a ke snížení rodinné solidarity
- meziosobní vztahy s příbuznými a známými byly oslabeny, či v jiných případech natolik zesíleny, že nabyly většího významu než vztahy mezi členy rodiny
- význam rodinných zvyků a rituálů se také silně zmenšil, zejména v zaměstnaneckých rodinách

Z hlediska vývoje⁶⁶ byl nejdůležitější velký pohyb nižších sociálních vrstev. Znamenal stěhování mladých, dosud svobodných lidí do měst za prací. Stěhovaly se však i celé rodiny. Společným rysem byla skutečnost, že ztratily kontakt s širší tradiční rodinou a s příbuznými z míst, odkud se stěhovaly. To vedlo ke vzniku městské rodiny.

V procesu vývoje dochází k početnímu omezování členů rodiny, ke zrušení kontinuity života mezi generacemi. Dochází k atomizaci života členů rodiny, ke snadnějšímu rozchodu manželů a k posílení přechodného charakteru manželských

⁶⁵ Musil J. : Sociologie soudobého města, str. 224-225

⁶⁶ Musil J. : Sociologie soudobého města, str. 225-226

í rodinných svazků. K tomu přistupuje omezování funkce rodiny jako hospodářské a sociální instituce. Praktická a ekonomická pojítka rodiny jsou nahrazena nestálými a nespolehlivými emocionálními vztahy.

Je otázkou, kterým směrem bude současná rodina formovat hodnotový systém svých potomků⁶⁷. Zda jí ekonomické problémy transformace a ekonomické obtíže všedního života nepřimějí k výlučnému upřednostňování hodnot materiálních na úkor hodnot duchovních. Do jaké míry bude orientovat děti na úspěch, vyniknutí nad druhé, výhrou v konkurenčním boji, a kolik jim současně vštíjí hodnot potřebných k důstojnému lidskému soužití, toleranci, solidaritě a soucitu.

Rodina je někdy považována za zmenšený obraz společnosti, za jednu z jeho základních buněk. Proto sledování proměn rodiny může ledacos napovědět o vývoji celé společnosti.

⁶⁷ Šindlářová J. : Sociologie venkova a zemědělství, str. 49

4. Průzkum názorů na životní styl

4.1 Projekt průzkumu

V praktické části diplomové práce jsem se rozhodl provést šetření na téma „životní styl současné rodiny“ formou dotazníkového průzkumu. Protože celková oblast tematiky životního stylu je široká, zaměřil jsem se na zkoumání rozdílů mezi městem a vesnicí.

Pro tyto potřeby jsem zvolil použití kvantitativní výzkumné metody. Položil jsem několik otázek dotýkajících se každodenních činností v rodině, ze kterých se dá usuzovat na možný životní styl rodiny. Jednalo se o činnosti, které jsou stabilní a rutinní, se zaběhnutým způsobem chování členů rodiny.

K otázkám jsem nabídl několik jednoduchých uzavřených odpovědí, které měli respondenti označit.

Cílem šetření bylo zjistit, zda v životním stylu rodin, žijících v rozdílném prostředí, existují rozdíly.

Předpokladem bylo, že životní styl současných rodin z města a vesnice se bude lišit, ale rozdíly nebudou příliš výrazné.

Rozdíly v životě a tím i v životním stylu jsou dány historickým vývojem města a vesnice. Současný vývoj má však také podstatný vliv.

V dnešní době jsou na venkově omezovány možnosti kulturního a společenského vyžití. Obyvatelům proto nezbyvá, než na tyto aktivity rezignovat nebo za nimi cestovat do bližšího či vzdálenějšího okolí.

Na vesnicích se ale staví nové rodinné domky určené především pro obyvatele městských bytů, kteří se rozhodli pořídit si vlastní bydlení. Po přestěhování na vesnici u nich přetrvává městský styl života a tento styl se snaží přenést do svého nového okolí.

Také se na vesnicích v posledních dvou desetiletích snižuje počet osob pracujících v zemědělství. Stejně tak ubývá i těch, kteří dojíždějí za prací do měst. Vznikají nové výrobní provozy a provozovny služeb, které částečně nabízejí pracovní místa obyvatelům vesnice.

Při výběru otázek jsem vycházel z následujících hypotéz:

- H1) o svoje zdraví dobře pečuje stejný počet respondentů z města i vesnice
- H2) zdravý životní styl v oblasti stravování upřednostňují respondenti z města i vesnice stejně
- H3) rodina se, z daných možností, jako celek schází nejčastěji u jídla, a to shodně v případě města i vesnice
- H4) sledování televize je typické pro rodiny z města i vesnice stejně
- H5) volný čas tráví společně shodný počet rodin z města i vesnice
- H6) ve volném čase se věnují svým koníčkům respondenti stejně ve městě i na vesnici
- H7) navštěvování příbuzných a známých je častější na vesnici než ve městě
- H8) společenské události v místě bydliště navštěvují respondenti častěji na vesnici než ve městě
- H9) na společné výlety se vydávají častěji rodiny z města než z vesnice
- H10) kulturní zařízení, např. divadla, kina, koncerty, apod., navštěvují rodiny z města častěji
- H11) sportovním aktivitám se věnují častěji na vesnici než ve městě
- H12) do veřejné činnosti se zapojují více na vesnici než ve městě
- H13) módním vlnám v oblékání podléhají stejně ve městě i na vesnici
- H14) náboženská orientace bude častější v rodinách na vesnici než ve městě
- H15) charitativní činnost podporují rodiny v obou skupinách stejně často

K získání informací o životním stylu jsem předpokládal, že oslovím celkově 30 rodin z města a 30 rodin z venkova. Nejde sice o velký počet respondentů, ale k vytvoření si obrazu o životě a chování rodin v základní úrovni, je dostačující.

Jako vzorek obyvatel města jsem využil obyvatele města Brna. Celkový počet rodin jsem rozdělil na dvě podskupiny. První tvořil okruh mých přátel a známých, se kterými se několikrát ročně setkávám. Druhá podskupina byla z pracovního prostředí většího strojírenského podniku. Městské rodiny žijí na celém katastru města, v centru i na předměstích. Jejich bydlení je rovněž rozdílné, i když převažují uživatelé bytů před majiteli rodinných domků.

Vzorek obyvatel vesnice jsem si vybral rodiny žijící v menších vesnicích vzdálených asi 60 km od Brna. Rovněž zde byly dvě podskupiny, z nichž

první byla tvořena opět skupinou přátel. Osob z této skupiny však nebylo mnoho, proto jsem je požádal, aby z důvodu rozšíření počtu respondentů, i oni oslovili okruh svých sousedů. Tím vznikla druhá podskupina respondentů a došlo ke zvýšení počtu odpovídajících.

Dotazníky jsem dotazovaným předával elektronickou poštou nebo častěji osobně. Stejným způsobem mi byly vráceny dotazníky vyplněné.

4.2 Výsledky průzkumu

Při vyhodnocování dotazníku jsem za kladnou odpověď považoval odpovědi „ano“ a „spíše ano“, za záporně pak „ne“ a „spíše ne“.

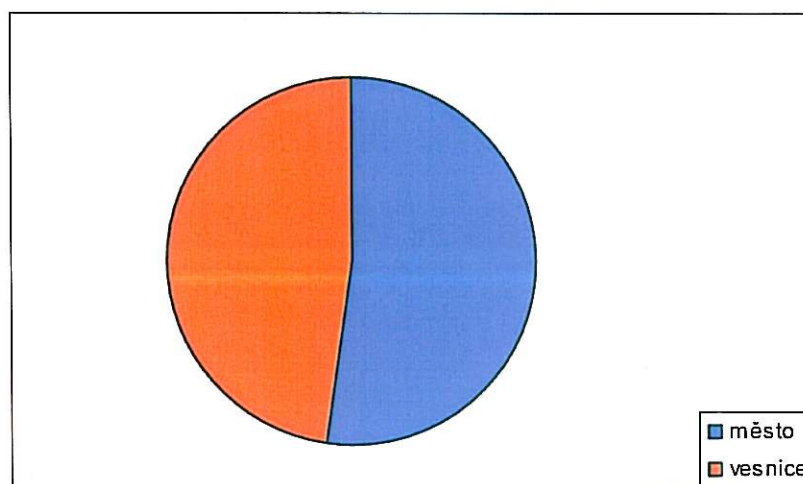
V *první otázce* jsem se ptal na bydliště oslovených. Toto je základní rozdělení respondentů, protože chci porovnávat rodiny žijící ve městě a na vesnici.

Jako vzorek jsem ke svému průzkumu zvolil dvě skupiny rodin. První skupinu tvořily rodiny žijící ve městě Brně. Celkově jsem oslovil 42 rodin. K vyhodnocení se mi vrátilo 34 vyplněných dotazníků.

Druhá skupina rodin žije ve vesnicích vzdálených asi 60 km západně od Brna. Počet obyvatel těchto vesnic je 223, 592 a 824 obyvatel. O vyplnění dotazníku jsem požádal 31 rodin. Všechny dotazníky mi byly vráceny vyplněné.

	město	vesnice
dotazníky rozdané	42	31
dotazníky vrácené	34	31
úspěšnost %	81	100

Tabulka 1) Bydliště respondentů

Graf 1) Bydliště respondentů

Druhá otázka se týkala počtu dětí do 15 let žijících společně s rodiči.

Děti ovlivňují život a tím i životní styl rodiny. Záleží, mimo jiné, na počtu dětí v rodině, na jejich věku, na pohlaví, zájmech.

Značná část rodinného života se točí kolem dětí a mnoho činností rodiny se dětem přizpůsobuje.

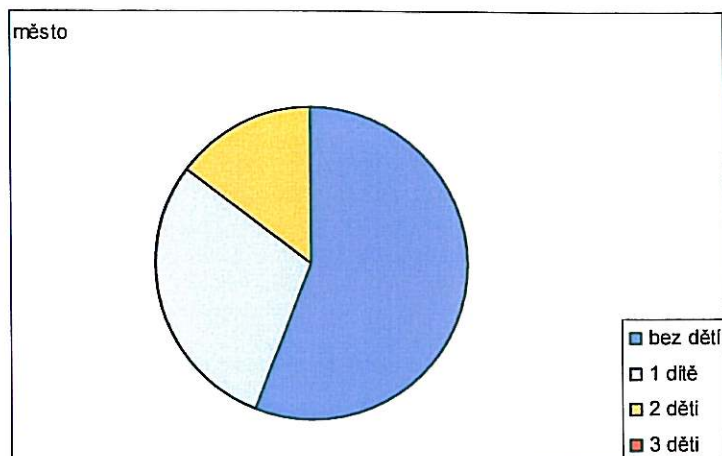
	město	vesnice
bez dítěte	19	11
%	56	35
1 dítě	10	13
%	29	42
2 děti	5	6
%	15	20
3 děti	0	1
%	0	3

Tabulka 2) Počet dětí do 15 let v rodině

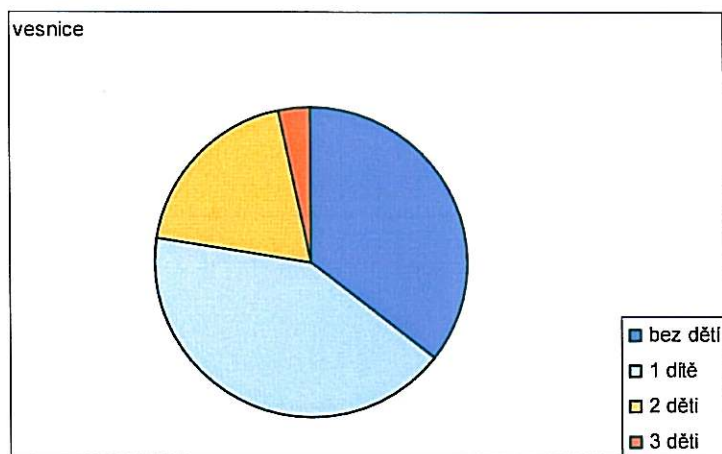
Nejčastější odpovědí bylo, že v rodině není dítě do 15 let. To bylo dáno věkem. Oslovené rodiny byly ve věku muže v rodině od 28 do 58 let. Rodiny s věkem nad 40 let mají děti starší 15 let, některé z nich mají již vlastní rodinu.

Ve svém průzkumu jsem se rozdílem ve věku rodin nezabýval.

Rovněž je rozdíl v počtu dětí ve městě a na vesnici. Zatímco rodin bez dítěte je ve městě 56%, pak takovýchto rodin na venkově je 35%. Jedno dítě v rodině uvádí 29% rodin z města, kdežto na vesnici se jedná o 42%. Rodin se dvěma dětmi je ve městě i na venkově přibližně stejně. Rodiny s více dětmi jsou v dnešní době raritou. V případě, kde uvádím rodinu se třemi dětmi, se jedná o dvojčata.

Graf 2) Počet dětí do 15 let v rodině – město

Graf 3) Počet dětí do 15 let v rodině – vesnice

Třetí otázka byla zaměřena na subjektivní hodnocení materiální situace rodiny.

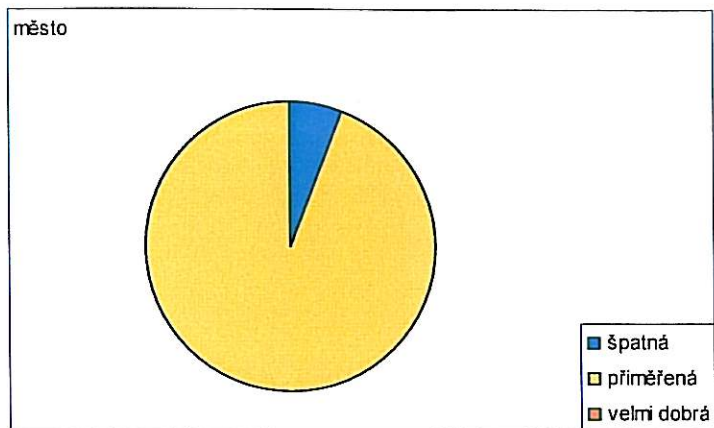
Ekonomické postavení rodiny patří mezi důležité faktory, které ovlivňují její životní styl. Je-li ekonomická situace horší, jsou uspokojovány převážně pouze základní potřeby rodiny. Se zvyšujícím se ekonomickým standardem může rodina vynakládat prostředky na jiné než životně důležité aktivity.

	město	vesnice
špatná	2	1
%	6	3
přiměřená	32	30
%	94	97
velmi dobrá	0	0
%	0	0

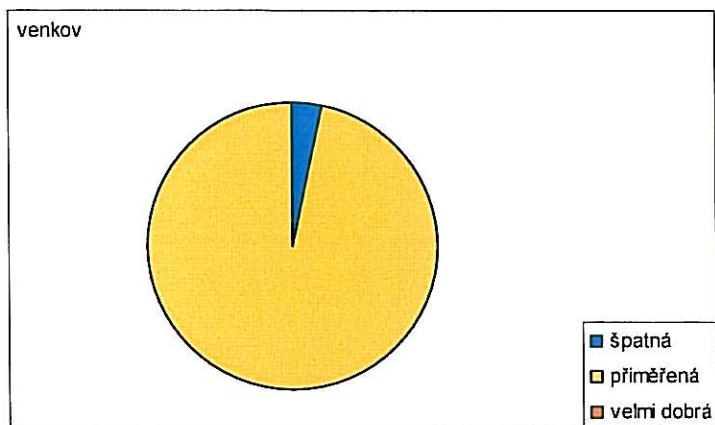
Tabulka 3) Materiální situace rodin

Z odpovědí respondentů vyplynulo, že svoji materiální situaci považují za špatnou pouze dvě rodiny z města a jedna rodina na venkově. Ostatní označili svoji situaci za přiměřenou. Za velmi dobrou svoji situaci neoznačil nikdo.

Toto hodnocení je velice subjektivní záležitostí. Současně je otázkou, nakolik byly odpovědi pravdivé. Někteří z respondentů se třeba mohli za svoji situaci stydět, jiní se podcenili. Proto tato část nemá velkou výpovědní hodnotu.

Graf 4) Materiální situace rodiny – město

Graf 5) Materiální situace rodiny – vesnice

Čtvrtá otázka se dotýká zdraví členů rodiny a zkoumá, zda členové rodiny o svoje zdraví dbají a pravidelně navštěvují lékaře. Pravidelné návštěvy u lékaře jsou důležité nejen vzhledem k aktuálnímu zdravotnímu stavu, ale působí i jako prevence nejruznějších onemocnění.

Předpokladem bylo, že rozdíl mezi městem a vesnicí bude zanedbatelný a většina odpovědí bude kladných.

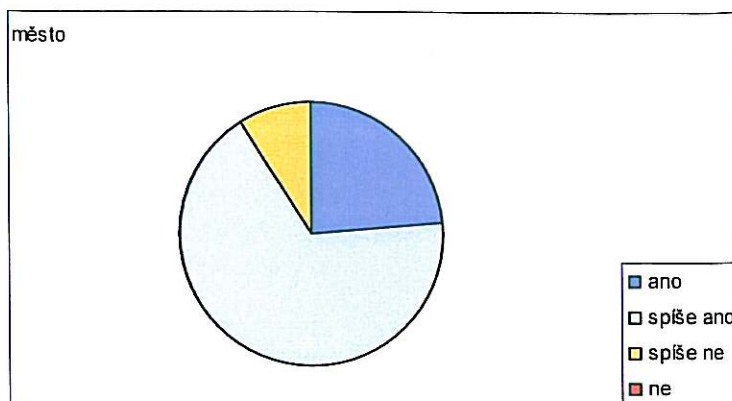
	město	vesnice
ano	8	7
%	23	23
spíše ano	23	21
%	66	66
spíše ne	3	3
%	9	9
ne	0	0
%	2	2

Tabulka 4) Členové rodiny dbají o své zdraví, pravidelně navštěvují lékaře

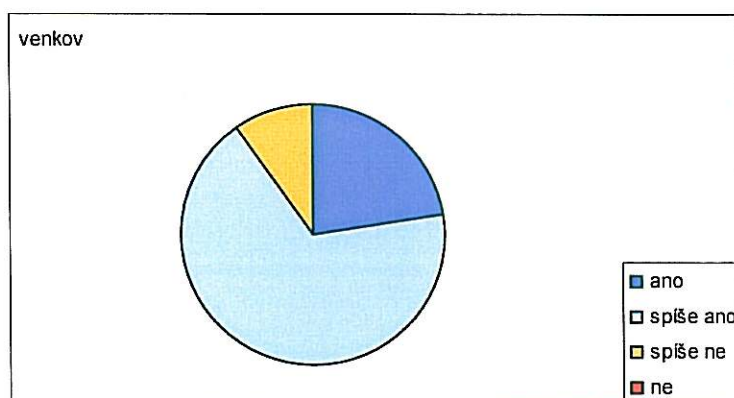
Většina respondentů na tuto otázku odpověděla, že členové rodiny dbají o svoje zdraví a lékaře navštěvují. Je to dáno i tím, že zdravotní péče je v obou místech dostupná. Dávají tím najevo, že zdraví je důležitým faktorem.

Důvody toho, že se lidé zabývají svým zdravím, jsou dány i tím, že je v současné době šířena zdravotnická osvěta pomocí médií. Denně se prezentují různě preparáty, zdravotní pomůcky, hygienické potřeby a pomůcky. Také jsou nabízeny potraviny, které bývají označovány jako vhodný doplněk stravy pro toho, kdo chce žít zdravým způsobem života.

Předpoklady se naplnily. Kladnou odpověď dalo v obou případech naprosto stejné množství dotázaných z města i vesnice.

Graf 6) Členové rodiny dbají o své zdraví, pravidelně navštěvují lékaře – město

Graf 7) Členové rodiny dbají o své zdraví, pravidelně navštěvují lékaře – vesnice

Pátá otázka se rovněž dotýká zdravého životního stylu a je směřována do oblasti stravování.

Předpoklad byl, že počet kladných odpovědí respondentů z města i vesnice bude stejný.

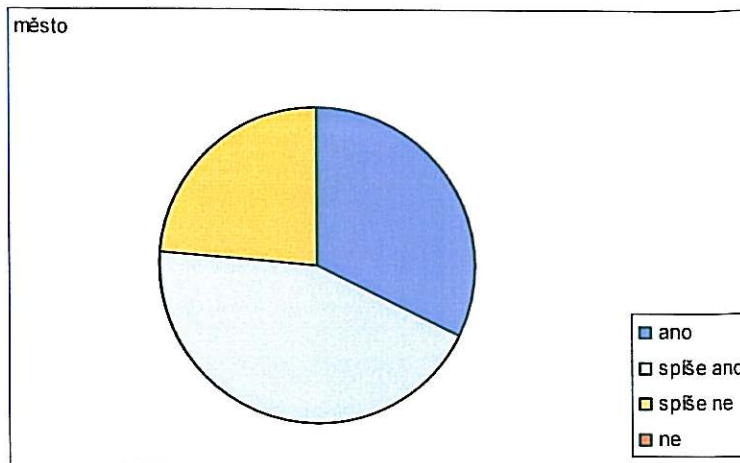
	město	vesnice
ano	11	5
%	31	17
spíše ano	15	20
%	43	64
spíše ne	8	5
%	23	16
ne	0	1
%	3	3

Tabulka 5) Členové rodiny kladou důraz na způsob a kvalitu stravování

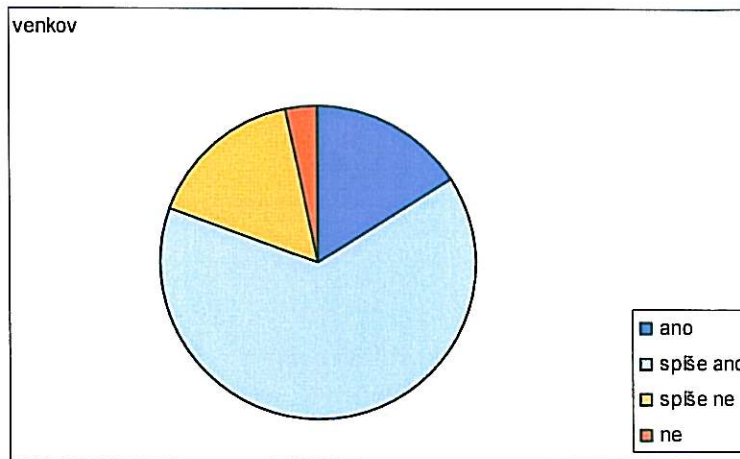
Lidé ve městě si hlídají data spotřeby na balených potravinách nebo vyhledávají potraviny označené jako BIO. Lidé na venkově zase mohou používat potraviny vypěstované vlastními silami na vlastních zahrádkách a záhumencích.

I když jeden respondent prohlásil, že na kvalitu nehledí, je pravděpodobné, že sleduje alespoň označení doby minimální spotřeby a nekonzumuje závadné potraviny.

Předpoklad se splnil. Kladnou odpověď dalo 74% rodin z města a 81% rodin z vesnice, což je počet přibližně shodný.

Graf 8) Členové rodiny kladou důraz na způsob a kvalitu stravování – město

Graf 9) Členové rodiny kladou důraz na způsob a kvalitu stravování – vesnice

V *šesté otázce* jsem se zajímal o to, zda a při jakých příležitostech se scházejí členové rodiny. K této otázce jsem uvedl několik možných odpovědí, které jsem považoval za nejčastější z možných.

Zde jsem předpokládal, že nejčastější odpovědí respondentů z obou lokalit bude, že se rodina setkává při jídle.

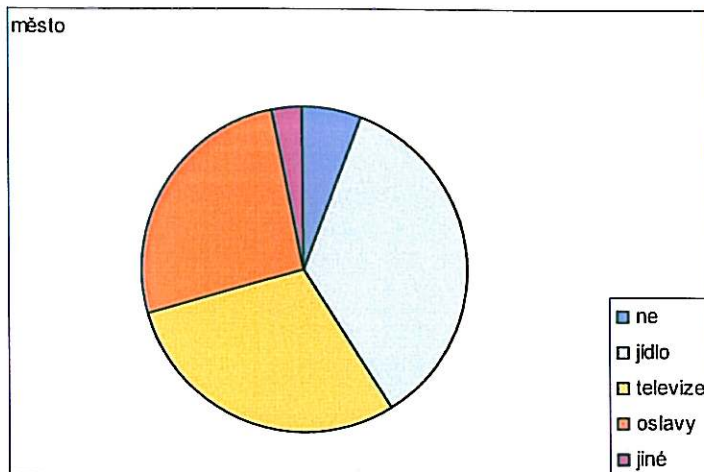
	město	vesnice
většinou se nesetkává	2	2
%	6	6
při jídle	12	8
%	36	27
u televize	10	11
%	29	35
při oslavách	9	8
%	26	25
rozhodování	1	2
%	3	7

Tabulka 6) Členové rodiny se setkávají:

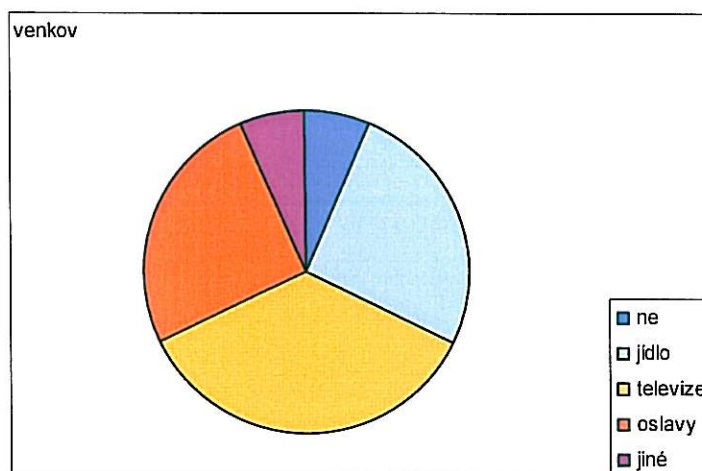
Setkání celé nebo alespoň větší části rodiny utužuje svazky mezi jednotlivými členy. Podle výsledků průzkumu, se městská rodina schází nejčastěji u jídla – 36% a venkovská u televize – 35%. U druhé nejčastěji uváděné odpovědi to bylo naopak. Sledování televize udávalo 29% městských rodin a setkávání při jídle 27% venkovských rodin. Odpověď, že členové rodiny se setkávají při rodinných oslavách, udávalo 25% resp. 26% obyvatel města i vesnice. To, že se členové rodiny nesetkávají, označilo shodně 6% otázaných rodin.

Tři rodiny uvedly, že se jejich členové scházejí proto, aby rodina se dohodla na činnosti nebo aby rozhodla o důležité události. (Toto bylo uvedeno u rodin, kde nejsou děti.)

Hypotéza byla potvrzena pouze částečně a to u rodin z města. U rodin z vesnice převládl názor, že se rodina nejčastěji schází před televizní obrazovkou.

Graf 10) Členové rodiny se setkávají : - město

Graf 11) Členové rodiny se setkávají : - vesnice

Sedmá otázka se týkala sledování televize. Sledování televize se stalo jednou z nejčastějších činností ve volném čase. Jde o jeden z typických znaků konzumního životního stylu. Před televizní obrazovkou stráví lidé většinu času na úkor jiných činností.

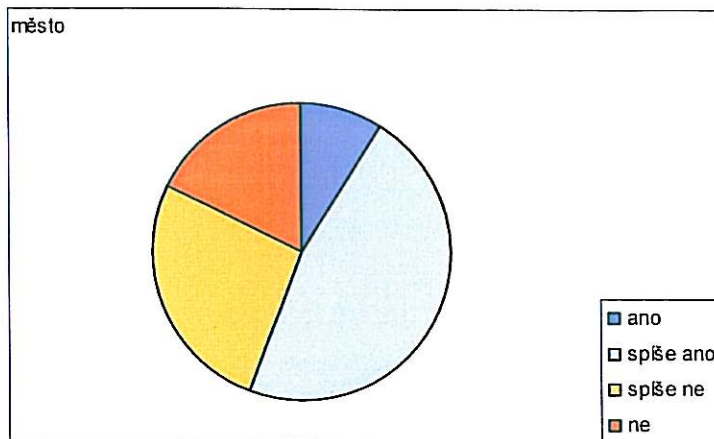
Předpokladem bylo, že počet kladných odpovědí respondentů z města i vesnice bude shodný

	město	vesnice
ano	3	6
%	9	19
spíše ano	16	11
%	47	35
spíše ne	9	11
%	26	36
ne	6	3
%	18	10

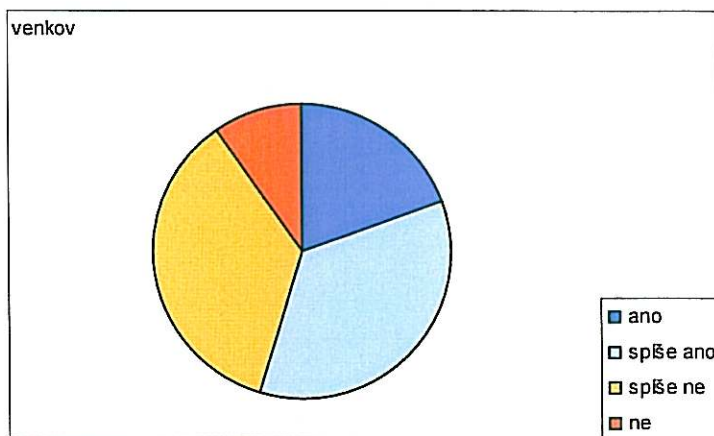
Tabulka 7) Sledování televize je pro rodinu typické

Městských rodin odpovědělo kladně 56% a vesnických 54%. Potvrdil se předpoklad o tom, že počet odpovědí bude stejný.

Televizní obrazovka se stala v posledních desetiletích středobodem života rodiny. Její sledování už není, dle mého názoru, ani rituálem, ale zcela obvyklým jevem. Zář obrazovky se stává kulisou každodenních činností rodiny.

Graf 12) Sledování televize je pro rodinu typické – město

Graf 13) Sledování televize je pro rodinu typické – vesnice

V *osmé otázce* jsem se ptal na soudržnost rodiny, zda tráví čas společně nebo každý samostatně.

Volný čas je dobou, kterou má každý člen rodiny k dispozici podle vlastního uvážení. Tráví-li rodina čas společně, dá se usuzovat, že mezi jednotlivými členy rodiny existují silné vazby. Naopak, nechává-li si každý člen rodiny svůj volný čas výhradně pro sebe, nebývají citové vazby pevné.

Předpokládal jsem, že respondenti z města i vesnice odpoví na tuto otázku přibližně stejně.

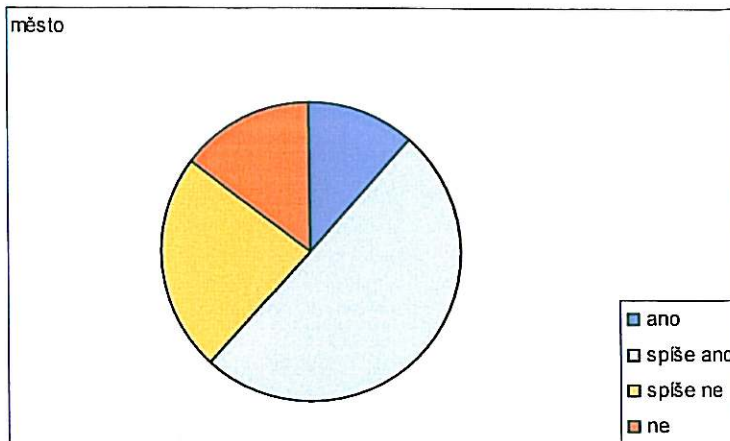
	město	vesnice
ano	4	2
%	12	6
spíše ano	17	8
%	50	26
spíše ne	8	14
%	24	45
ne	5	7
%	14	23

Tabulka 8) Každý člen rodiny tráví svůj volný čas samostatně

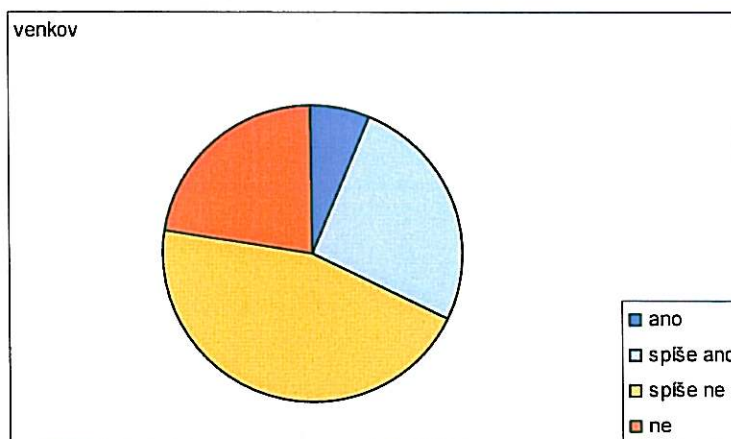
Z výsledků šetření vyšlo, že volný čas tráví společně 62% městských rodin a 32% vesnických rodin.

V tomto případě předpoklad nevyšel. Rozdíl mezi kladnými odpověďmi u respondentů z města a vesnice byl 30%.

Tento rozdíl může být zdůvodněn tím, že ve městě, resp. v městském bytě, není tolik prostoru k tomu, aby si každý člen rodiny našel svůj soukromý prostor, kde by trávil svůj volný čas stranou od ostatních.

Graf 14) Každý člen rodiny tráví svůj volný čas samostatně – město

Graf 15) Každý člen rodiny tráví svůj volný čas samostatně – vesnice

Devátá otázka se dotýkala společenského života rodiny a také soudržnosti širší rodiny. Dotazoval jsem se na to, zda členové rodiny často navštěvují svoje příbuzné.

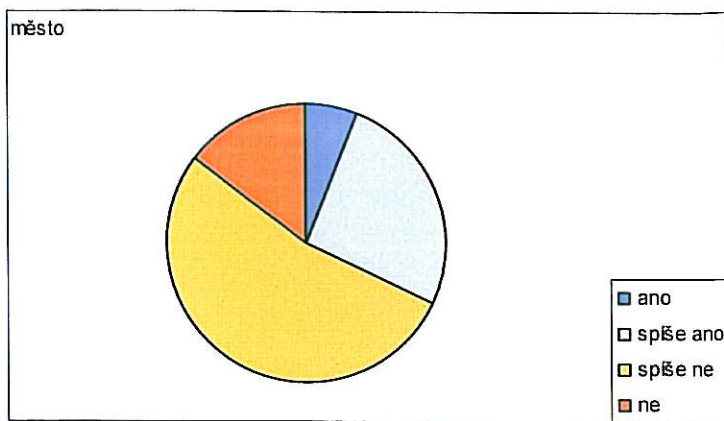
Předpoklad byl, že návštěvy příbuzných a známých budou probíhat častěji na vesnici než ve městě.

	město	vesnice
Ano	2	4
%	6	13
spíše ano	9	12
%	26	39
spíše ne	18	14
%	53	45
Ne	5	1
%	15	3

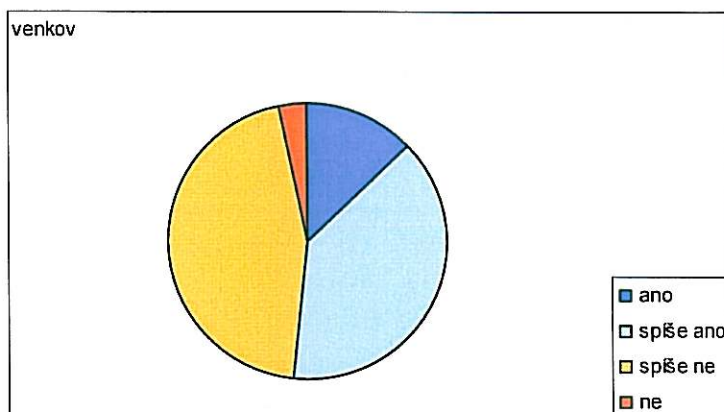
Tabulka 9) Členové rodiny často navštěvují přátele a známé

Zde se předpoklad naplnil. Počet městských rodin, které často navštěvují svoje příbuzné, byl menší než počet rodin z vesnice. Kladně odpovědělo 32% městských rodin, zatímco vesnických 52%

Rozdíl v četnosti návštěv mezi městskými a vesnickými rodinami je zřejmě způsoben tím, že na vesnici je příbuzenstvo přece jenom blíže, i když bydlí na druhém konci vesnice. Dalším důvodem by mohly být i prostory, kde je na vesnici v domku více místa než v městském bytě.

Graf 16) Členové rodiny často navštěvují přátele a známé – město

Graf 17) Členové rodiny často navštěvují přátele a známé – vesnice

U *otázky desáté*, zda členové rodiny často navštěvují společenské události jako např. plesy, taneční zábavy apod. v místě bydliště, jsem předpokládal, že kladně odpoví častěji respondenti z vesnice než z města.

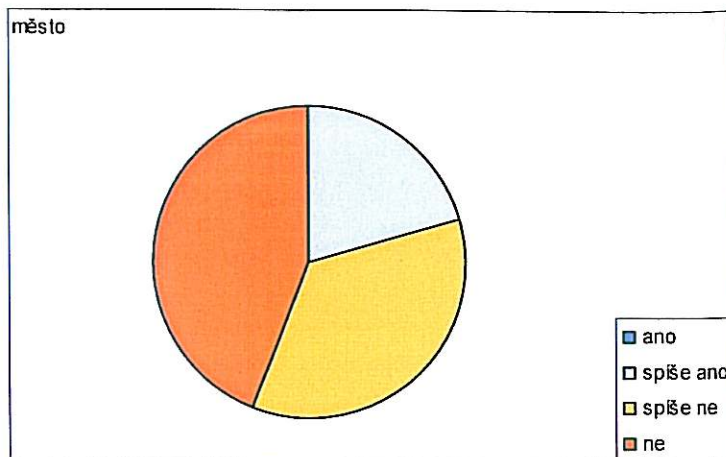
	město	vesnice
ano	0	5
%	0	16
spíše ano	7	12
%	21	39
spíše ne	12	6
%	35	19
ne	15	8
%	44	26

Tabulka 10) Členové rodiny často navštěvují společenské události v místě bydliště

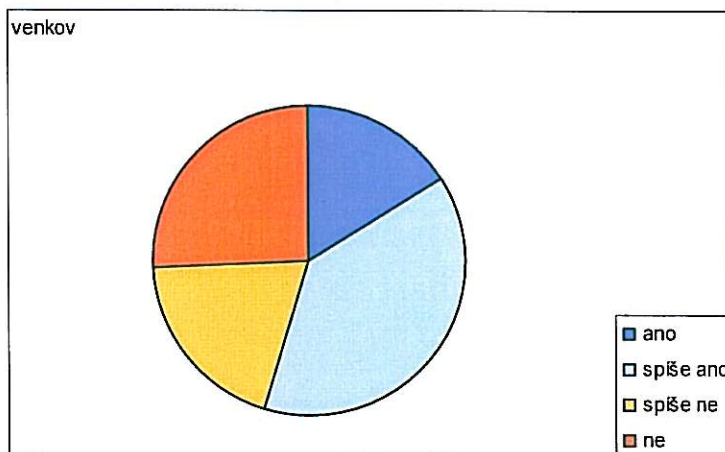
Kladných odpovědí bylo u městských respondentů pouze 21%, zatímco u vesnických 55%. Tím se naplnil předpoklad, že obyvatelé vesnic odpoví kladně častěji.

Patrně se projevilo to, že na vesnici není mnoho jiných možností pro společenský život. Je-li na vesnici ročně pouze několik málo takovýchto akcí, většinou jen v určitém období, lidé se jich ochotněji zúčastňují a vlastní účast považují za samozřejmost.

Ve městě je bohatá nabídka možností po celý rok. Pořádají se však hlavně v luxusních zařízeních jako jsou hotely, společenské paláce apod. Náklady na účast jsou zde vyšší než na vesnici, kde se akce pořádají povětšinou v hospodě nebo tělocvičném zařízení.

Graf 18) Členové rodiny často navštěvují společenské události v místě bydliště – město

Graf 19) Členové rodiny často navštěvují společenské události v místě bydliště – vesnice

V *jedenácté otázce* jsem se zamýšlel nad tím, zda se rodiny vydávají často na společné výlety do přírody, za pamětihodnostmi apod.

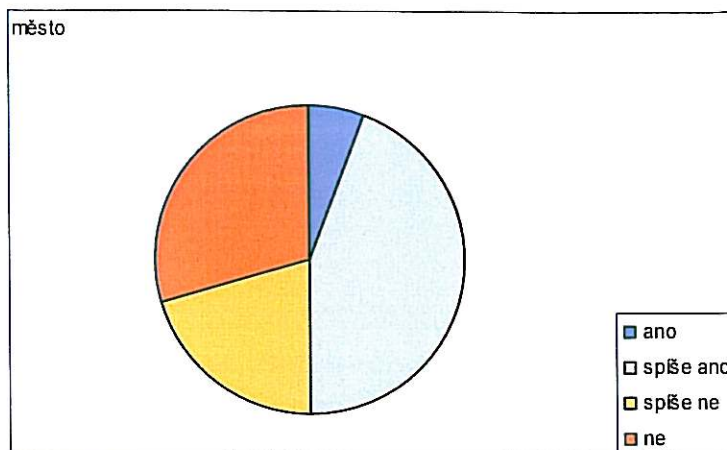
Předpokladem bylo, že se tak budou chovat častěji rodiny z města než z vesnice.

	město	vesnice
ano	2	1
%	6	3
spíše ano	15	10
%	44	32
spíše ne	7	8
%	21	26
ne	10	12
%	29	39

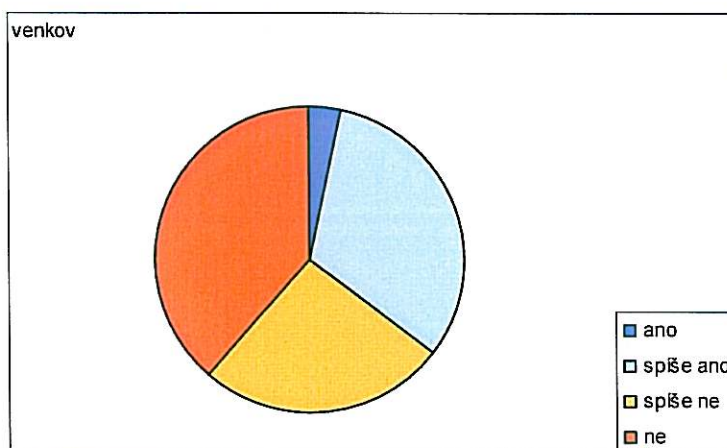
Tabulka 11) Rodina se často vydává na společné výlety

Předpoklad se naplnil. Kladných odpovědí městských respondentů bylo více než vesnických. Jejich počet dosáhl 50%. U vesnických respondentů se jednalo o 36% kladných odpovědí.

Zde je rozdíl mezi městem a vesnicí způsoben tím, že na vesnici jsou větší možnosti využití volného času, příroda je v blízkém okolí a poznávání samotné tolik neláká. Na vesnici se také předpokládá, že se volný čas využije spíše než k cestování k údržbě domu, zahrady a hospodářství. Ve městě je přírody málo. Tak se lidé vydávají za sluncem, vodou a čerstvým vzduchem mimo bydliště a spojí to i s možnostmi poznávání.

Graf 20) Rodina se často vydává na společné výlety – město

Graf 21) Rodina se často vydává na společné výlety – vesnice

V otázce dvanáct jsem se dotazoval, zda členové rodiny často navštěvují kulturní zařízení jako divadla, kina, výstavy, koncerty apod.

Předpokladem bylo, že rodiny z města navštěvují tato zařízení častěji než rodiny z vesnice.

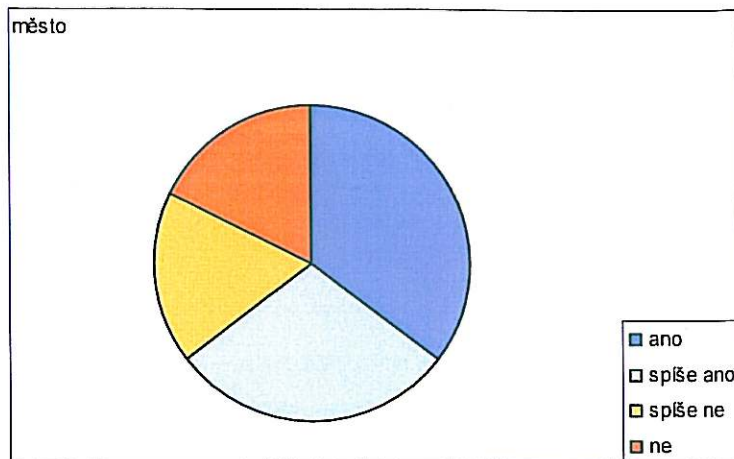
	město	vesnice
ano	12	1
%	35	3
spíše ano	10	13
%	29	43
spíše ne	6	15
%	18	48
ne	6	2
%	18	6

Tabulka 12) Členové rodiny často navštěvují kulturní zařízení

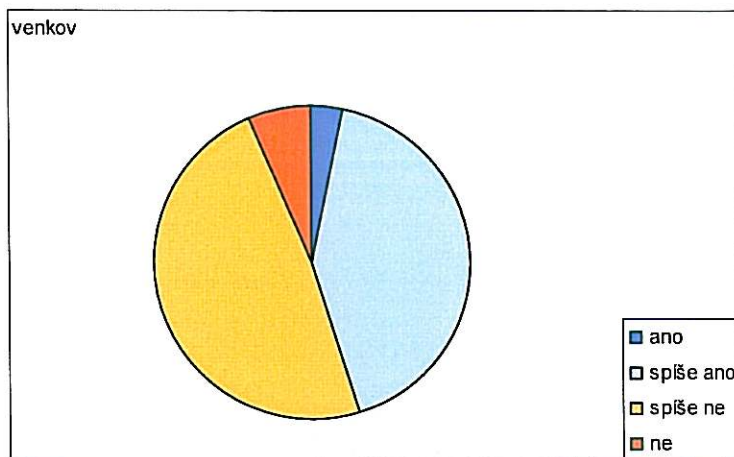
Z odpovědí vyplynulo, že členové městských rodin navštěvují kulturní zařízení častěji než vesničané, a to 64% oproti 46%. Předpoklad se tedy naplnil.

Toto je zřejmě způsobeno tím, že ve městě je větší nabídka pravidelných i nepravidelných kulturních akcí. Zájemce si může vybrat ze široké nabídky.

Na vesnici, která má malý počet obyvatel, není kulturní zařízení s výjimkou hospody a obvykle sokolovny, kde by se kulturní akce mohla provozovat. Na vesnicích byla mnohdy zrušena i kina. Zájemci o kulturu tedy nezůstává, než za kulturními akcemi cestovat do bližšího či širšího okolí.

Graf 22) Členové rodiny často navštěvují kulturní zařízení – město

Graf 23) Členové rodiny často navštěvují kulturní zařízení – vesnice

Zda se členové rodiny pravidelně věnují sportovním aktivitám, jsem se dotazoval v *otázce třinácté*.

Předpokladem bylo, že tato činnost bude častější na vesnici než ve městě.

	město	vesnice
ano	3	6
%	9	19
spíše ano	5	12
%	15	39
spíše ne	14	9
%	41	29
ne	12	4
%	35	13

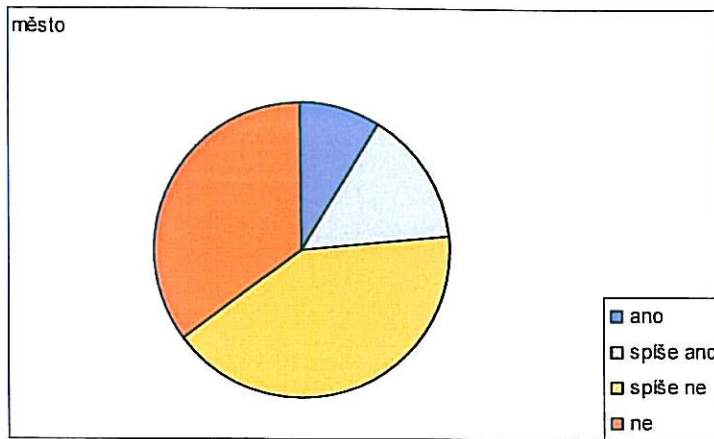
Tabulka 13) Členové rodiny se často věnují sportovním aktivitám

Předpoklady o častějších sportovních aktivitách na vesnici se potvrdily. Kladných odpovědí bylo 58%. Ve městě se ke sportovní aktivitě přihlásilo pouze 24% dotazovaných.

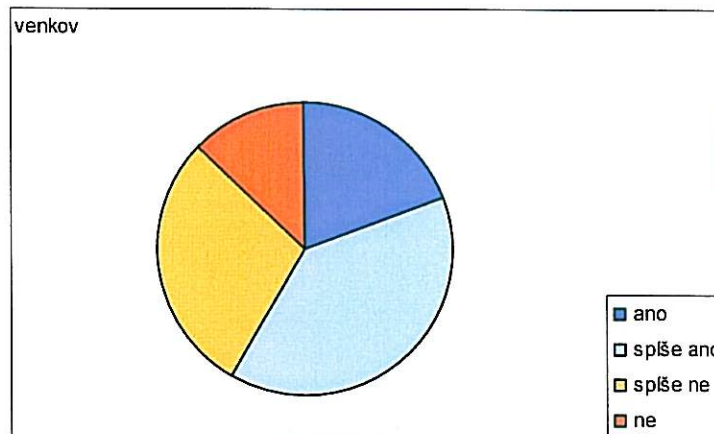
Větší zapojení obyvatel vesnic do sportovních aktivit je asi dáno tím, že na vesnicích není mnoho jiných možností k trávení volného času. Je tam nízká nabídka jiných, např. kulturních a společenských akcí.

Sport na vesnici je navíc cenově přístupný široké veřejnosti. Vedení obce většinou tuto činnost svých občanů, především dětí a mládeže, podporuje i finančně.

Ve městě se staví proti sportovním aktivitám nabídka jiných forem zábavy. Ve městě jsou také drahé pronájmy sportovních prostorů, které musí zájemci hradit sami ze svého.

Graf 24) Členové rodiny se často věnují sportovním aktivitám – město

Graf 25) Členové rodiny se často věnují sportovním aktivitám – vesnice

Otázka čtrnáctá se dotýkala veřejné činnosti členů rodiny v místě bydliště, zda se aktivně zapojují do života obce v oblasti komunální politiky, v rámci nějakého sdružení nebo spolku.

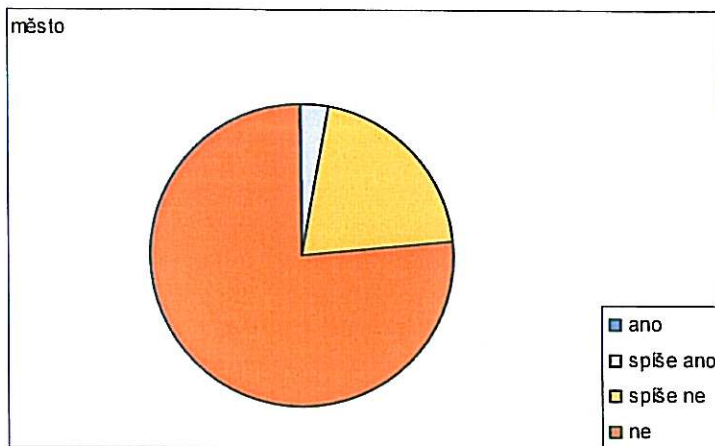
Předpokladem bylo, že na vesnici se zapojují občané do veřejné činnosti častěji než obyvatelé města.

	město	vesnice
ano	0	3
%	0	10
spíše ano	1	6
%	3	19
spíše ne	7	9
%	20	29
ne	26	13
%	77	42

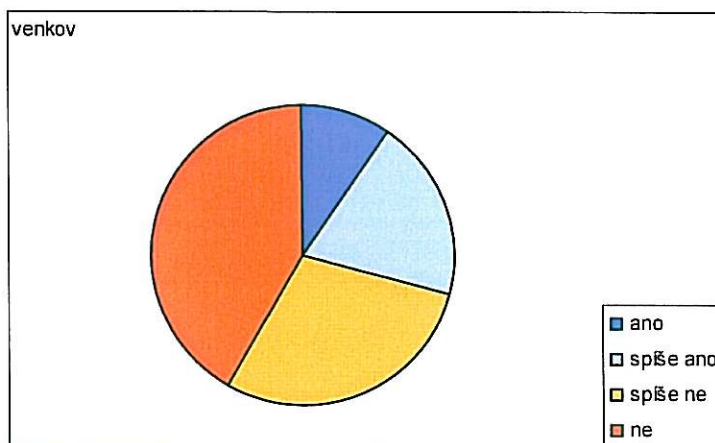
Tabulka 14) Členové rodiny se zapojují do veřejné činnosti

Předpoklady se vyplnily. Ve městě dala kladnou odpověď 3% rodin. Na vesnici se jednalo o 29%.

Větší zapojení do veřejné činnosti na vesnici je dáno pravděpodobně tím, že zde vyvíjejí činnost různá zájmová sdružení jako hasiči, myslivci, sportovci, včelaři, ochotníci a další. Do činnosti některé z těchto organizací se obvykle alespoň jeden člen rodiny aktivně zapojí, pokud není aktivní ve všech. Rovněž je jednodušší zúčastňovat se politického a veřejného dění v obci.

Graf 26) Členové rodiny se zapojují do veřejné činnosti – město

Graf 27) Členové rodiny se zapojují do veřejné činnosti – vesnice

V *patnácté otázce* jsem se vrátil k využití volného času členů rodiny a to dotazem, zda tento čas většinou věnují svým koníčkům.

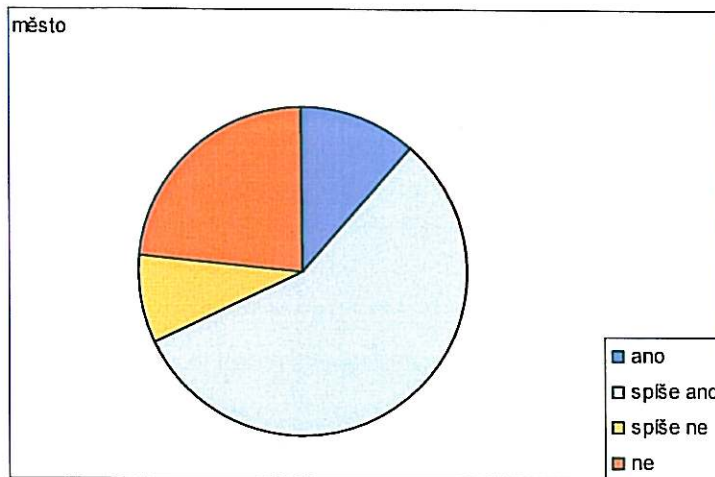
Předpokládal jsem, že kladných odpovědí bude u obou skupin respondentů přibližně stejně.

	město	vesnice
ano	4	1
%	12	3
spíše ano	19	12
%	56	39
spíše ne	3	6
%	9	19
ne	8	12
%	23	39

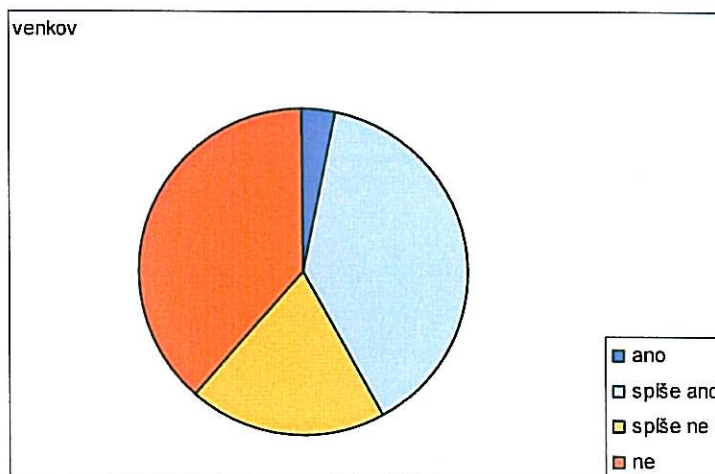
Tabulka 15) Členové rodiny se většinu volného času zabývají svými koníčky

U obyvatel města byla kladná odpověď v 68% případů. Z vesnice kladně odpovědělo jen 42% dotázaných rodin. Hypotéza se tudíž nevyplnila.

Častější kladná odpověď u rodin z města je pravděpodobně dána tím, že na vesnici je koníček považován za něco nadčasového a činnost by měla být primárně zaměřena na dům a zahradu. Je důležitější mít např. zásobu dřeva na zimu než mít kvalitní sbírku čehokoliv.

Graf 28) Členové rodiny se většinu volného času zabývají svými koníčky – město

Graf 29) Členové rodiny se většinu volného času zabývají svými koníčky – vesnice

V otázce šestnácté jsem se zabýval tématem módních vln v oblékání a tím, jak se s tím vyrovnávají jednotliví respondenti.

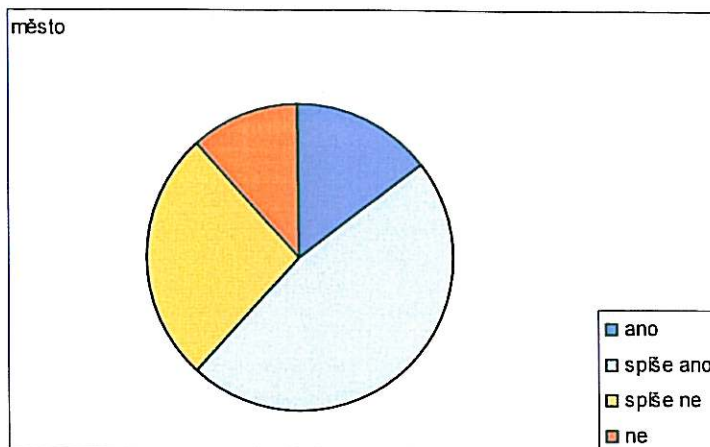
Předpoklad byl, že u obou skupin bude kladná odpověď stejně častá.

	město	vesnice
ano	5	2
%	15	6
spíše ano	16	15
%	47	48
spíše ne	9	7
%	26	23
ne	4	7
%	12	23

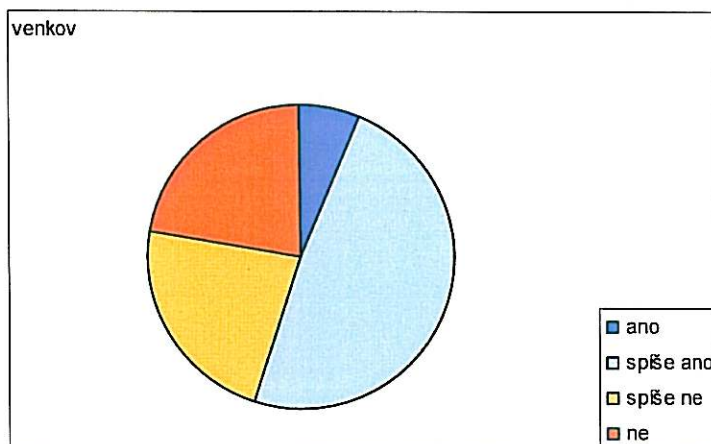
Tabulka 16) Oblékání členů rodiny podléhá módním vlnám

Předpoklady se vyplnily. Městských rodin uvedlo kladnou odpověď 62%, vesnických 54%, což je přibližně stejný počet

Lidé jsou módními vlnami ovlivňováni stejně tak ve městě i na vesnici, a to hlavně prostřednictvím médií. Na vesnicích sice většinou nejsou obchody s módním oblečením, ale zájemci si zboží mohou opatřit ve městě.

Graf 30) Oblékání členů rodiny podléhá módním vlnám – město

Graf 31) Oblékání členů rodiny podléhá módním vlnám - vesnice

V otázce číslo sedmnáct jsem se tázal, zda je rodina nábožensky orientovaná, bez další specifikace formy a způsobu.

Předpokládal jsem kladnou odpověď u rodin z města méně než u rodin z vesnice.

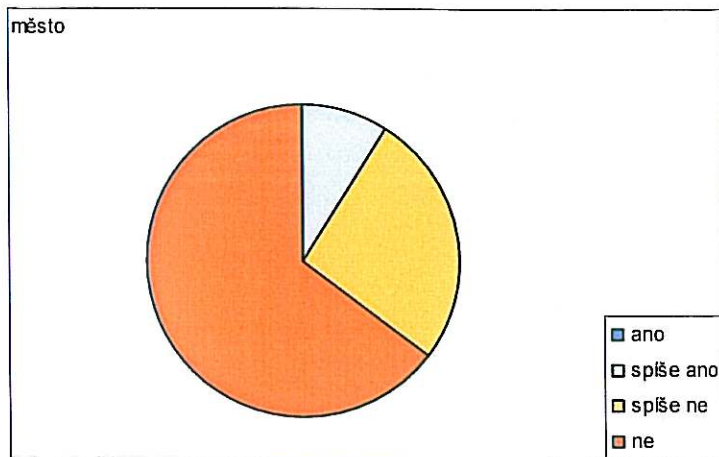
	město	vesnice
ano	0	5
%	0	16
spíše ano	3	10
%	9	32
spíše ne	9	4
%	26	13
Ne	22	12
%	65	39

Tabulka 17) Rodina je nábožensky orientovaná

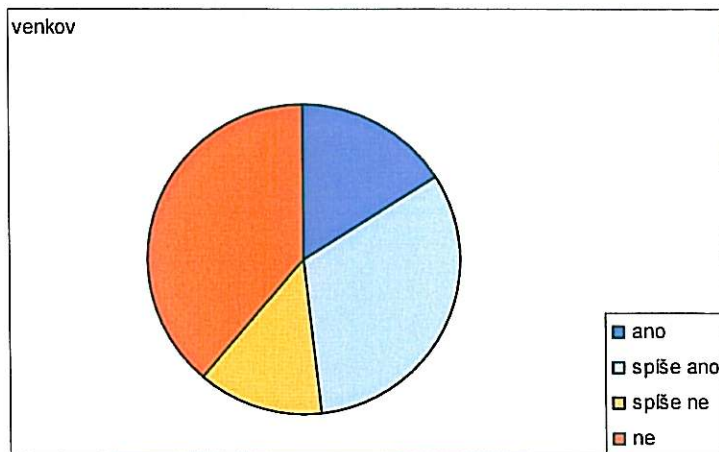
Předpoklad se splnil. Za rodinu s náboženským cítěním se označilo 9% městských a 48% vesnických respondentů.

Na vesnicích je obecně větší míra religiozity než ve městě. Je to dáno tradicemi, které jsou ve městě opouštěny, ale na vesnici přetrvávají. Víra je předávána z generace na generaci. Lidé jsou ochotni jít do kostela pěšky i na delší vzdálenost.

Ve městě, zvláště pak v sídlištních komplexech, kostel vůbec není. Generační předávání víry ve městě není, protože v rodinách nejsou zastoupeny starší generace, které byly ve víře vychovány. Kdo má ovšem zájem, cestu si najde.

Graf 32) Rodina je nábožensky orientovaná - město

Graf 33) Rodina je nábožensky orientovaná – vesnice

Poslední *osmnáctá otázka* se týkala toho, zda členové rodiny podporují charitativní činnost v jakékoli formě.

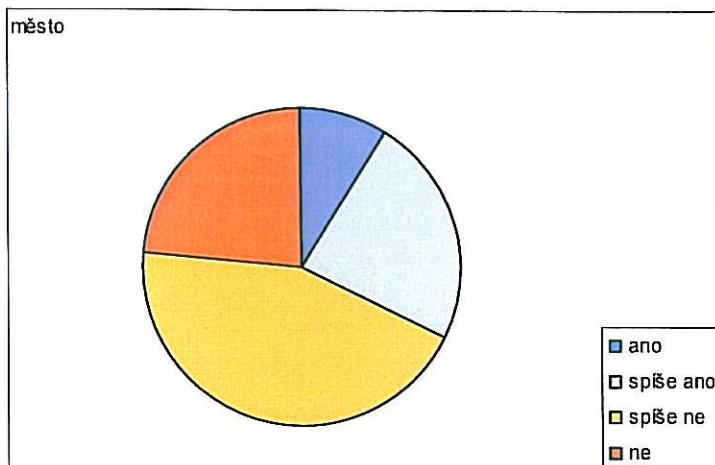
Předpokladem byl stejný počet kladných odpovědí u obou skupin respondentů.

	město	vesnice
ano	3	7
%	9	23
spíše ano	8	11
%	24	35
spíše ne	15	3
%	44	10
ne	8	10
%	23	32

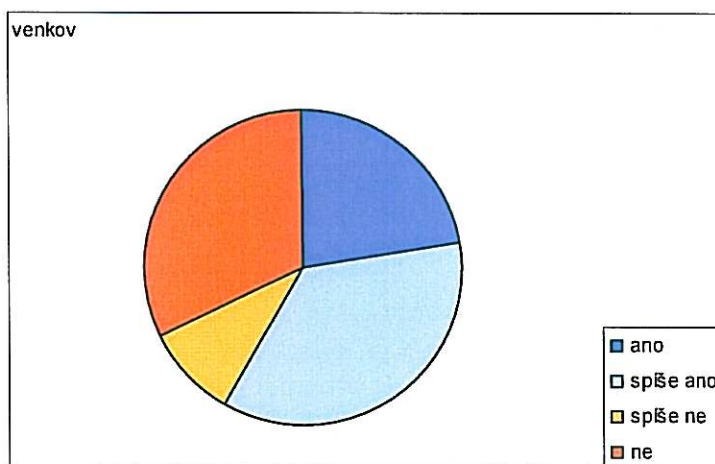
Tabulka 18) Členové rodiny podporují charitativní činnost

Předpoklady se nesplnily. Kladnou odpověď dalo 33% městských a 58% vesnických rodin.

Otázkou je, jak si charitativní činnost jednotliví lidé představují. Zda jim postačí v dnešní době moderní zasílání dárcovských DMS, nebo se této činnosti věnují ve větší míře.

Graf 34) Členové rodiny podporují charitativní činnost – město

Graf 35) Členové rodiny podporují charitativní činnost - vesnice

Po zpracování odpovědí respondentů jsem dospěl k závěrům, týkajících se jednotlivých hypotéz:

- H1) To, že členové rodiny pečují o svoje zdraví, uvedlo shodně 89% respondentů z obou lokalit. Předpoklad se potvrdil.
- H2) Hypotéza se potvrdila. Zdravý životní styl v oblasti stravování upřednostňuje přibližně stejný počet respondentů z města i vesnice. Rozdíl v četnosti odpovědí byl pouhých 7%.
- H3) Předpoklad, že se rodina schází nejčastěji u jídla, se naplnil u rodin z města. Rodiny z vesnice nejčastěji uvedly, že se scházejí u televize.
- H4) Že sledování televize je typickou vlastností rodin, uvedlo 56% rodin z města a 54% rodin z vesnice. Předpoklad byl oprávněný.
- H5) Hypotéza nevyšla. Volný čas tráví společně 62% městských, ale pouze 32% vesnických rodin.
- H6) 62% rodin z města a jen 42% rodin z vesnice uvedlo, že se členové rodiny ve volném čase věnují svým koníčkům. Hypotéza se nepotvrdila.
- H7) Předpoklad se naplnil. Že navštěvují příbuzné a známé, uvedlo 52% vesnických a 32% městských rodin.
- H8) Společenské události v místě bydliště navštěvuje 55% vesnických rodin, zatímco městských pouze 21%. Hypotéza se potvrdila.
- H9) Hypotéza byla potvrzena, neboť na otázku, zda se rodiny často vydávají na společné výlety, odpovědělo kladně 50% městských a 36% vesnických rodin.
- H10) Předpoklad, že respondenti z města navštěvují divadla a kina častěji než respondenti z vesnice, se potvrdil. Rozdíl v odpovědích byl 18%.
- H11) Sportu se častěji věnují na vesnici než ve městě. Potvrdilo to 58% vesnických oproti 24% městských rodin. Hypotéza se tudíž potvrdila.

- H12) Do veřejné činnosti se častěji zapojují obyvatelé vesnice s 29% než obyvatelé města s 3% kladných odpovědí. Předpoklad byl potvrzen.
- H13) Hypotéza, že módním vlnám podléhají respondenti z obou lokalit přibližně stejně, se potvrdila. Kladně odpovědělo 62% městských a 54% vesnických rodin.
- H14) Předpoklad byl potvrzen. Na vesnicích se vyskytují častěji nábožensky zaměřené rodiny než ve městě.
- H15) Hypotéza nebyla potvrzena. Že podporuje charitu, odpovědělo kladně 33% městských a 58% vesnických rodin.

Závěr

Svoji diplomovou práci jsem psal na téma „Životní styl současné rodiny“.

V první teoretické části jsem se zaměřil na to, co se může každý pod pojmem životní styl představit, jaké jsou možné definice životního stylu. Věnoval jsem se tomu, jak se životní styl utváří a formuje, jaké jsou podmínky pro vznik určitého životního stylu, čím je životní styl ovlivňován a regulován. Zjišťoval jsem, co způsobuje diferenciaci životního stylu v různých prostředích. Pokusil jsem se o poznání typologií životního stylu podle různých kritérií jako jsou hodnotová orientace, jednání a chování či motivace člověka.

Dále jsem se zaměřil na rodinu. Krátce jsem pojednal o historickém vývoji rodiny. Zabýval jsem se charakteristickými znaky rodiny a také její funkcí jak v minulosti, tak v současnosti. Následně jsem se snažil o charakteristiku životního stylu rodin ve městě a na venkově. Pokoušel jsem se nalézt a popsat rozdíly ve způsobu života v těchto odlišných regionech.

V praktické části jsem se formou dotazníkového šetření pokusil zjistit rozdíly v chování, jednání, případně myšlení rodin z města a z vesnice. Proto jsem zvolil otázky dotýkající se činností, které jsou každodenní, nebo se často opakují.

Z vyhodnocených odpovědí vyplývá, že životní styl současných rodin ve městě a na vesnici je podobný.

Respondenti z města i z vesnice se shodují v tom, že dbají o svoje zdraví pravidelnými návštěvami u lékaře, kontrolují a sledují kvalitu stravy a potravin. Shodně říkají, že se rodina nejčastěji schází při jídle a při sledování televize.

V oblasti volného času vznikají určité rozdíly. Svým zájmům se věnují více obyvatelé města. Sportovní aktivitu vyvíjejí častěji na vesnici. Módním trendům podléhá více městských respondentů.

V oblasti společenského života obyvatelé vesnic častěji navštěvují svoje příbuzné a známé, rovněž častěji chodí na plesy a taneční zábavy. Rodiny z města zase více navštěvují kina a divadla a častěji se vydávají na výlety.

Do veřejného života se více zapojují obyvatelé vesnice. Rovněž se zaměřují na charitativní činnost. Na vesnici je větší religiozita než ve městě.

Výsledky šetření jsem zpracoval do tabulek a grafů, které jsou součástí diplomové práce.

Vypovídající hodnota získaných informací je spíše orientační a nedá se použít jako reprezentativní vzorek. Pro přesnější závěry by bylo třeba podstatně rozšířit okruh respondentů.

Resumé

Životní styl je souhrn názorů, postojů, temperamentových vlastností a návyků, které mají trvalý ráz a jsou pro každého jednotlivce specifické. Životní styl vystihuje osobitost jednání jednotlivce. Souvisí s hodnotami a ideály člověka. Životní styl se utváří jako konfrontace člověka s nejrůznějšími životními situacemi.

Každý životní styl probíhá v určitém čase a v určitém prostoru. Proto je pro každého jedinečný a neopakovatelný.

Životní styl je určován regulativy, kterými jsou např. kultura, tradice, sociální normy, hodnoty, ideály, potřeby a morálka. Do této oblasti patří ale i ekonomické podmínky.

Způsobem řešení a zvládnání životních situací se určují jednotlivé kategorie životního stylu. Životní styl může být dělen např. na aktivity zaměřené na práci a profesi, na rodinný život, na zájmy a zábavu, na společenskou angažovanost či na uspokojování potřeb.

Bývá také určován a rozlišován převažujícími hodnotami na životní styl s náplní studia, životní styl s nejvyšší hodnotou hraní nebo životní styl s rozjímáním.

Možným způsobem rozlišování může být i životní prostor. Proto se nabízí rozdílný pohled na životní styl městský a venkovský. Rozdíly mezi těmito životními styly byly a stále přetrvávají. Jako příklad lze uvést způsob bydlení, velikost domácnosti, sociální klima, tradice, infrastruktura, volnočasové aktivity apod.

V praktické části jsem se formou dotazníkového šetření pokusil o porovnání obvyklých činností rodin ve městě a na venkově.

Anotace

Ve své diplomové práci jsem se zabýval problematikou životního stylu. Cílem bylo zjistit pomocí dotazníkového šetření, zda se vyskytují rozdíly mezi životním stylem rodin ve městě a na venkově.

V teoretické části jsem se v jednotlivých kapitolách zabýval tím, co je životní styl, způsob jeho utváření, rozdělení životních stylů. Také jsem se snažil zjistit rozdíly mezi životním stylem rodin ve městě a na venkově.

V praktické části jsem sestavil dotazník týkající se životního stylu. Získané odpovědi respondentů jsem zpracoval a vyhodnotil se zaměřením na rozdíly mezi městem a vesnicí. Výsledky jsem zaznamenal do grafů.

Klíčová slova

životní styl, utváření životního stylu, rodina, životní styl rodiny, životní styl rodiny ve městě, životní styl rodiny na venkově

Annotation

The topic of my diploma thesis is a life style. The goal of this work is to determine, using a questionnaire survey, whether there exist any differences between the family life styles in urban and rural areas.

In the theoretical part, I address the life style definition, formation and classification. I also tried to determine differences between the family life style in urban and village settlements.

Within the practical part of my thesis, I compiled a life style related questionnaire. Filled-in forms were processed and evaluated with respect to differences between urban and rural areas. The results were represented in graphs.

Keywords

life style, life style formation, family, family life style, family life style in urban areas, family life style in rural areas

Použitá literatura

Daněk K., *Životní styl a zdatnost, mládí a stáří: přednáška v Hradci Králové 16. května 1989*, Nové Město na Moravě : Okresní ústav národního zdraví, 1989, 28 stran

Dufková J., Urban L., Dubský J., *Sociologie životního stylu*, 1. vydání, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2008, 237 stran, ISBN 978-80-7380-123-6

Foster V. W., *Nový začátek*, 2. vydání, Praha: Advent-Orion s.r.o., 1995, 227 stran, ISBN 80-7172-132-8

Havlík R., Halászová V., Prokop J., *Kapitoly ze sociologie výchovy*, 1. vydání, Praha: Pedagogická fakulta UK v Praze, 1996, 109 stran, ISBN 80-86039-10-2

Janiš K., Svatoš T., *Rodina a otázky s ní související*, 1. vydání, Hradec Králové: GAUDEAMUS, 1998, 101 stran, ISBN 80-7041-842-7

Kraus B., Poláčková V., a kol., *Člověk, prostředí, výchova*, 1. vydání, Brno: Paido, 2001, 198 stran, ISBN 80-7315-004-2

Kraus B., *Sociologické problémy výchovy*, 1. vydání, Hradec Králové: Pedagogická fakulta v Hradci Králové, 1978, 134 stran, čís.publikace 60-205-78

Kraus B., a kol., *Výchovně vzdělávací působení sociálního prostředí*, 1. vydání, Hradec Králové: Pedagogická fakulta v Hradci Králové, 1989, 256 stran, ISBN 80-7041-036-1

Kraus B., *Základy sociální pedagogiky*, 1. vydání, Praha: Portál, 2008, 216 stran, ISBN 978-80-7367-383-3

Kraus B., a kol., *Sociologie výchovy*, 1. vydání, Hradec Králové: Pedagogická fakulta v Hradci Králové, 1983, 253 stran, čís.publikace 60-210-84

Librová E., *Volný čas obyvatel sídlišť v ČSR*, 1. vydání, Praha: Výzkumný ústav výstavby a architektury, 1986, 170 stran, čís.znaku 59-194-86

- Majerová V., *Sociologie venkova a zemědělství*, 2. vydání, Praha: Provozně ekonomická fakulta ČZU, 1998, 148 stran, ISBN 80-231-0431-6
- Marádová E., *Rodinná výchova – Zdravý životní styl I*, 1. vydání, Praha: FORTUNA, 1998, 144 stran, ISBN 80-7168-513-5
- Matoušek O., *Rodina jako instituce a vztahová síť*, 1. vydání, Praha: Sociologické nakladatelství, 1993, 124 stran, ISBN 80-901424-7-8
- Možný I., *Česká společnost*, 1. vydání, Praha: Portál, s.r.o., 2002, 208 stran, ISBN 80-7178-624-1
- Možný I., *Kapitoly ze sociologie rodiny*, 1. vydání, Brno: rektorát UJEP Brno, 1987, 143 stran, č.publikace 55-048-87
- Možný I., *Moderní rodina /mýty a skutečnost/*, 1. vydání, Brno: Blok, 1990, 184 stran, ISBN 80-7029-018-8
- Možný I., Rabušic L., *Úvod do metodologie vědy pro sociology*, 2. přepracované a rozšířené vydání, Brno: rektorát UJEP Brno, 1989, 159 stran, čís.publikace 55-027-89
- Musil J., *Sociologie soudobého města*, 1.vydání, Praha: Svoboda,1967, 320 stran
- Payne J., *Kvalita života a zdraví*, 1. vydání, Praha: Nakladatelství TRITON, 2005, 629 stran, ISBN 80-7254-657-0
- Rauscher A., *Znovuobjevení rodiny*, 1. vydání, Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1996, 35 stran, ISBN 80-85959-12-7
- Řehoř A., *Metodické pokyny pro vypracování bakalářské práce*, 1. vydání, Brno: Institut mezioborových studií, 2006, 44 stran,
- Singly F. de, *Sociologie současné rodiny*, 1. vydání, Praha: Portál, 2006, 128 stran, ISBN 80-7178-249-1
- Šindlářová J., *Sociologie venkova a zemědělství: úvod do problematiky*, 1. vydání, Brno: Vysoká škola zemědělská, 1993, 64 stran, ISBN 80-7157-007-2

Veselá J., *Sociologie obcí a regionů*, 1. vydání, Pardubice: Univerzita Pardubice, 1998, 77 stran, ISBN 80-7194-129-8

Vonková M., *Fejetony, eseje, komentáře k životnímu stylu v České republice 90. let*, 1. vydání, Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2003, 148 stran, ISBN 80-246-0555-4

Zandl D., *Life management – Jak získat více času, energie a pořádku v životě*, 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2006, 164 stran, ISBN 80-247-1488-4

Zvoneček F., Štigler P., *Jakost – Životní styl*, 1. vydání, Plzeň: ZČU Plzeň, 1993, 129 stran, čís.publikace 569

<http://www.vyplnto.cz/databaze-dotazniku/zdravy-zivotni-styl-a-informace/>, 23.2.2009

Seznam příloh

Příloha 1a) Dotazník str. 1.	82
Příloha 1b) Dotazník str. 2.	83

Příloha 1a)

Dotazník str. 1.

Dotazníkové šetření

Přeji pěkný den.

Chtěl bych vás požádat o vyplnění dotazníku, týkajícího se problematiky životního stylu.

Dotazník je anonymní a odpovědi budou zahrnuty do mé diplomové práce s názvem

„ Životní styl současné rodiny“

Do obdélníčku zaznamenejte, prosím, Vaši odpověď.

Děkuji za spolupráci.

Libor Kalla

1) **bydliště**

město vesnice

2) **počet dětí do 15 let žijících v domácnosti**

3) **materiální situaci rodiny hodnotíte jako**

špatnou přiměřenou velmi dobrou

4) **členové rodiny dbají o své zdraví, pravidelně navštěvují lékaře, ..**

ano spíše ano spíše ne ne

5) **členové rodiny kladou důraz na způsob a kvalitu stravování**

ano spíše ano spíše ne ne

6) **členové rodiny se setkávají**

většinou se nesetkávají při jídle

u televize při rodinných oslavách

jiných příležitostech /jakých/

7) **sledování televize je pro rodinu typické**

ano spíše ano spíše ne ne

Dotazník str. 2.

- 8) **každý člen rodiny tráví svůj volný čas samostatně odděleně od ostatních**
 ano spíše ano spíše ne ne
- 9) **členové rodiny často navštěvují příbuzné**
 ano spíše ano spíše ne ne
- 10) **členové rodiny často navštěvují společenské události (plesy, taneční zábavy, ..) v místě bydliště**
 ano spíše ano spíše ne ne
- 11) **rodina se často vydává na společné výlety (do přírody, za památkami, ..)**
 ano spíše ano spíše ne ne
- 12) **členové rodiny často navštěvují kulturní zařízení (divadla, kina, výstavy, koncerty, ..)**
 ano spíše ano spíše ne ne
- 13) **členové rodiny se pravidelně věnují sportovním aktivitám**
 ano spíše ano spíše ne ne
- 14) **členové rodiny se zapojují v místě bydliště do veřejné činnosti**
 ano spíše ano spíše ne ne
- 15) **členové rodiny se většinu volného času zabývají svými koníčky**
 ano spíše ano spíše ne ne
- 16) **oblékání členů rodiny podléhá módním vlnám**
 ano spíše ano spíše ne ne
- 17) **rodina je nábožensky orientovaná**
 ano spíše ano spíše ne ne
- 18) **členové rodiny podporují charitativní činnosti**
 ano spíše ano spíše ne ne